

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta provozně ekonomická

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR

Vypracovala:

Lucie Křelinová

©2012 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomiky
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Křelinová Lucie

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR

Anglický název

Territorial structure of foreign trade of the Czech Republic

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je analyzovat vývoj teritoriální struktury zahraničního obchodu ČR za účelem identifikace změn, ke kterým došlo v letech 2000 - 2010. Dílčím cílem je analýza dopadu krize z roku 2009 na teritoriální strukturu zahraničního obchodu ČR.

Metodika

Charakteristika daného problému.

Sběr sekundárních dat v návaznosti na cíl práce a zvolenou metodiku.

Analýza dat prostřednictvím zvoleného statisticko-matematického aparátu.

Vyhodnocení dílčích výsledků.

Syntéza výsledků.

Diskuse získaných výsledků.

Formulování závěrů.

Harmonogram zpracování

Literární rešerše-prvá část : 6/2011-8/2011

Detailní metodika práce a dokončení druhé části literární rešerše : 8/2011-10/2011

Vlastní práce , analytická část : 10/2011-12/2011

Vlastní práce, syntéza poznatků, návrhy a doporučení : 12/2011-2/2012

Odevzdání poslední verze práce vedoucímu práce ke konečnému posouzení : 15.3.2012

Rozsah textové části

30 - 40 stran

Klíčová slova

Evropská unie, Česká republika, vnitřní trh, vnější trh, obchodní partneři, export, import, teritoria, struktura, vývoj

Doporučené zdroje informací

Obstfeld, M., Krugman, A., International Economics, Pearson International edition, 2005, ISBN 978-0321293831

Gandolfo, G., International Trade Theory and Policy, Springer, Berlin, 1998, ISBN 3-540-64316-8

Cihelková, E., Frait, J., Varadzin, F., Mach, M., Brůžek, A., Tambereský, P. 2008. Mezinárodní ekonomie II, C. H. Beck, Praha, s 258, ISBN 978-80-7400-054-6.

Teplá, M., Svoboda, J. 2003. Změny pravidel agrárního obchodu po vstupu ČR do EU, MZe ČR, Praha, s 33.

Teplá, M., Hercík, L., Krámová, M., Pecháčková, I., Svoboda J. 2006. Vývoj a překážky vývozu zemědělských a potravinářských výrobků z ČR do třetích zemí, MZe ČR, Praha, s 88, ISBN 80-7084-555-4.

Svatoš, M. 2009. Zahraniční obchod - teorie a praxe. Grada. Praha. První vydání. ISBN: 978-80-247-2708-0

Vedoucí práce

Smutka Luboš, doc. Ing., Ph.D.

Termín odevzdání

březen 2012

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

Děkan fakulty

V Praze dne 4.1.2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 28.3.2012

Křelinová Lucie

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu bakalářské práce
doc. Ing. Lubošovi Smutkovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a podporu při psaní této
práce.

Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR

Territorial structure of foreign trade of the Czech republic

Souhrn

Předmětem bakalářské práce je vývoj českého zahraničního obchodu z hlediska teritoriální struktury, jejíž cílem je analýza obchodu ČR za účelem identifikace změn, ke kterým došlo v letech 2000-2010. První část práce se zabývá zahraničním obchodem všeobecně a jsou zde uvedeny základní pojmy související se zahraničním obchodem České republiky. Důležitým mezníkem byl rok 2004, kdy ČR vstoupila do Evropské unie, a proto je část práce věnována společné obchodní politice.

Druhá část práce se zabývá analýzou zahraničního obchodu České republiky z teritoriálního i komoditního hlediska. Rozebrán je export, import a obchodní bilance. K analýze slouží řetězový index, meziroční hodnotový rozdíl, geometrický průměr a krytí dovozu vývozem. Není opomenuta ani kapitola, která se zabývá rokem 2009, tedy rokem krize. K analýze slouží řetězové indexy a meziroční hodnotové rozdíly. Poslední kapitola je věnovaná konkurenceschopnosti českého exportu s vybranými teritorii a je hodnocena pomocí RCA1 indexu.

Z analýzy vyplývá, že důležitost zahraničního obchodu v ČR se stále zvyšuje a zahraniční obchod se vyvíjí pozitivním směrem. Z analýzy, která se zabývá rokem krize vyplývá, že import a export v tomto roce oslabil. V následujícím roce export a import začal opět narůstat. Dle analýzy pomocí RCA1 indexu vyplývá, že komodity, které se z České republiky vyvážejí nejvíce, jsou na světovém trhu konkurenceschopné.

Klíčová slova: Česká republika, Evropská unie, import, export, vnitřní trh, vnější trh, obchodní partneři, teritoria, Struktura, vývoj

Summary

The subject of the thesis is the development of Czech foreign trade in terms of territorial structures whose objective is the analysis of Trade in order to identify changes that occurred in 2000-2010. The first part deals with foreign trade in general and here are the basic concepts related to foreign trade of the Czech Republic. An important milestone occurred in 2004 when the Republic entered the European Union and is therefore part of the work devoted to the common commercial policy.

The second part deals with the analysis of Czech foreign trade of the commodity and territorial point of view. Analyzed the export, import and trade balance. The analysis used a chain index, the annual value difference, geometric mean and cover import of export. The analysis used a chain index, the annual value difference, geometric mean of imports and exports.

The analysis shows that the importance of foreign trade in the CR is increasing and foreign trade is developing in a positive direction. From the analysis, which deals with the crisis year that the import and export has weakened this year. The following year, exports and imports began to rise again. According to an analysis by RCA1 index shows that commodities that are exported from the Czech Republic, most are competitive on the world market.

Keywords: Czech Republic, European Union, import, export, internal market, external market, business partners, territories, structure, development.

Obsah

Souhrn.....	1
Summary.....	1
Obsah.....	3
Seznam zkratk:.....	4
Seznam tabulek a grafů:.....	5
1 Úvod.....	6
2 Cíl a metodika.....	7
3 Literární rešerše.....	11
3.1 Zahraniční obchod.....	11
3.1.1 Formy zahraničního obchodu.....	11
3.1.1.1 Export.....	11
3.1.1.2 Import.....	12
3.1.2 Funkce zahraničního obchodu.....	12
3.1.2.1 Transformační funkce.....	12
3.1.2.2 Růstová funkce.....	12
3.1.2.3 Zahraniční obchod jako faktor zaostávání domácí ekonomiky.....	13
3.1.3 Význam zahraničního obchodu.....	14
3.1.4 Nástroje zahraničního obchodu.....	15
3.1.4.1 Autonomní nástroje.....	15
3.1.4.2 Smluvní nástroje.....	16
3.1.4.3 Ochranné nástroje.....	17
3.2 Zahraniční obchodní politika ČR po vstupu do EU.....	18
3.2.1 Společná obchodní politika.....	18
3.2.2 Vnitřní trh.....	19
3.2.2.1 Volný pohyb zboží.....	19
3.2.2.2 Volný pohyb služeb.....	20
3.2.2.3 Volný pohyb osob.....	21
3.2.2.4 Volný pohyb kapitálu.....	22
3.2.3 Vnější trh.....	22
3.2.3.1 Společný celní kodex a sazebník.....	23
4 Vývoj zahraničního obchodu ČR.....	24
5 Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR.....	28
5.1 Teritoriální struktura vývozu.....	29
5.2 Teritoriální struktura dovozu.....	31
5.3 Teritoriální struktura obchodní bilance.....	33
6 Komoditní struktura ve vztahu ke struktuře teritoriální.....	35
6.1 Komoditní struktura vývozu.....	35
6.2 Komoditní struktura dovozu.....	37
6.3 Komoditní struktura obchodní bilance.....	40
7 Dopady krize z roku 2009 na teritoriální strukturu zahraničního obchodu ČR.....	43
8 Konkurenceschopnost exportu ČR ve vztahu k vybraným teritoriím.....	47
9 Závěr.....	50
10 Použitá literatura.....	52

Seznam zkratek:

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	Daň z přidané hodnoty
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
Kč	Koruna česká
Mil. Kč	Milión korun
Mld. Kč	Miliard korun
Ostatní VTE	Ostatní vyspělé tržní ekonomiky
RVHP	Rada vzájemné hospodářské činnosti
SNS	Společenství nezávislých států
VTE	Vyspělé tržní ekonomiky
USD	Americký dolar
WTO	Světová obchodní organizace

Seznam tabulek a grafů:

Tabulka 1: Vývoj obrátu ČR v letech 2000-2010

Tabulka 2: Vývoj vývozu a dovozu v letech 2000-2010

Tabulka 3: Vývoj obchodní bilance v letech 2000-2010

Tabulka 4: Teritoriální struktura obrátu zahraničního obchodu ČR

Tabulka 5: Teritoriální struktura českého vývozu v letech 2000-2010

Tabulka 6: Nejvýznamnější vývozní partneři ČR v roce 2000

Tabulka 7: Nejvýznamnější vývozní partneři ČR v roce 2010

Tabulka 8: Teritoriální struktura českého dovozu v letech 2000-2010

Tabulka 9: Nejvýznamnější dovozní partneři ČR v roce 2000

Tabulka 10: Nejvýznamnější dovozní partneři ČR v roce 2010

Tabulka 11: Teritoriální struktura české obchodní bilance v letech 2000-2010

Tabulka 12: Státy ovlivňující obchodní bilanci v roce 2010

Tabulka 13: Komoditní struktura vývozu v letech 2000-2010

Tabulka 14: Komoditní struktura dovozu v letech 2000-2010

Tabulka 15: Komoditní struktura obchodní bilance v letech 2000-2010

Tabulka 16: Teritoriální struktura vývozu v letech 2008-2010

Tabulka 17: Teritoriální struktura dovozu v letech 2008-2010

Tabulka 18: Teritoriální struktura obchodní bilance v letech 2008-2010

Tabulka 19: Konkurenceschopnost českého exportu v roce 2000

Tabulka 20: Konkurenceschopnost českého exportu v roce 2008

Tabulka 21: Konkurenceschopnost českého exportu v roce 2009

Tabulka 22: Konkurenceschopnost českého exportu v roce 2010

Graf 1: Vývoz třídy 7 do jednotlivých teritorií v letech 2000-2010

Graf 2: Vývoz třídy 6 do jednotlivých teritorií v letech 2000-2010

Graf 3: Dovoz třídy 7 do ČR v letech 2000-2010

Graf 4: Obchodní bilance třídy 7 jednotlivých teritorií v letech 2000-2010

Graf 5: Obchodní bilance třídy 3 jednotlivých teritorií v letech 2000-2010

Graf 6: Obchodní bilance třídy 5 jednotlivých teritorií v letech 2000-2010

Graf 7: Konkurenceschopnost českého exportu komodity SITC 7

Graf 8: Konkurenceschopnost českého exportu komodity SITC 6

1 Úvod

Zahraniční obchod je jeden z faktorů, který ovlivňuje ekonomický vývoj jednotlivých států a také vývoj světové ekonomiky. Zahraniční obchod byl důležitý již v době, kdy lidé začali vymezovat hranice států. Největší rozmach však zaznamenal až po druhé světové válce, kdy se prohluboval vliv zahraničního obchodu na ekonomiky jednotlivých států, a to hlavně díky růstu poválečné mezinárodní spolupráce a integrace. Tento dynamický vývoj přetrvává až do současnosti a tempo růstu zahraničního obchodu přesahuje tempo růstu obchodování uvnitř států.

V dnešní době, díky globalizaci, dochází k provázání jednotlivých ekonomik. Tento vývoj je způsoben především díky vysokému technologickému rozvoji, liberalizaci mezinárodního obchodu a nástupu globálního konkurenčního prostředí. Ke globalizaci přispěla i Česká republika tím, že v roce 2004 vstoupila do ekonomicky nejsilnějšího světového seskupení států, tedy do Evropské unie. Vstupem do tohoto Evropského společenství přijala Česká republika obchodní politiku, která je velkou zastánkyní liberalizace světového obchodu. Podílení se České republiky na liberalizaci světového obchodu bylo nevyhnutelným krokem. V současné době táhne ekonomiku země hlavně zahraniční obchod.

2 Cíl a metodika

Cílem bakalářské práce je analyzovat vývoj teritoriální struktury zahraničního obchodu ČR za účelem identifikace změn, ke kterým došlo v letech 2000-2010. Dílčí cíl: analýza dopadu krize z roku 2009 na teritoriální strukturu.

V první části práce je popsáno co zahraniční obchod je, jeho význam, funkce a formy. Po vstupu ČR do Evropské unie došlo ke změně v zahraniční obchodní politice, a proto je v další části práce zaměřena na zahraniční obchodní politiku po vstupu do EU. Po vstupu do EU se ČR zapojila do společné obchodní politiky a je popsán vznik společné obchodní politiky.

V další části je popsán vývoj zahraničního obchodu České republiky a to z hlediska exportu, importu, obratu a obchodní bilance. Tento vývoj je popsán v letech 2000-2010. Částky jsou vyjádřeny v běžných cenách. V této části jsou počítány meziroční hodnotové rozdíly a řetězové indexy, které vyjadřují meziroční procentuální nárůst či pokles. Dále ještě je počítán geometrický průměr, který vyjadřuje dynamiku růstu za sledované období, a krytí dovozu vývozem, které se počítá jako podíl vývozu a dovozu. I přestože k rozšíření Evropské unie došlo v roce 2004 a 2007, v práci je pracováno s EU (27) již od roku 2000.

$$\text{Řetězový index: } k_i = \frac{y_i}{y_{i-1}}$$

$$\text{Geometrický průměr: } \bar{x}_G = \sqrt[n]{x_1 \cdot x_2 \cdot \dots \cdot x_n}$$

Další část je věnována vývoji teritoriální struktury. Vývoj je popsán v letech 2000-2010 a částky jsou vyjádřeny také v běžných cenách. Pro analýzu teritoriální struktury je použito rozdělení, se kterým se pracuje v odborné literatuře, a které je uvedeno v databázi Českého statistického úřadu: Vyspělé tržní ekonomiky, rozvojové ekonomiky, Evropské tranzitní ekonomiky, SNS a ostatní. Teritorium vyspělé tržní ekonomiky je dále rozděleno na země EU (27), ESVO a ostatní VTE. Je analyzován dovoz, vývoz a obchodní bilance. Obchodní bilance je vyjádřena v mld. Kč a podíly exportu a importu jsou v procentech.

1. Vyspělé tržní ekonomiky:

Země EU 27:

Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Spojené království, Španělsko, Švédsko

ESVO (Evropské sdružení volného obchodu):

Island, Lichtenštejnsko, Norsko, Švýcarsko

Ostatní vyspělé tržní ekonomiky:

Andorra, Austrálie, Faerské ostrovy, Gibraltar, Grónsko, Izrael, Japonsko, Jihoafrická republika, Kanada, Nový Zéland, San Marino, Spojené státy, Turecko, Svatý stolec

2. Rozvojové ekonomiky:

Afghánistán, Alžírsko, Americká Samoa, Americké Panenské ostrovy, Angola, Anguilla, Antarktida, Antigua a Barbuda, Argentina, Aruba, Bahamy, Bahrajn, Bangladéš, Barbados, Belize, Benin, Bermudy, Bhútán, Bolívie, Botswana, Bouvetův ostrov, Brazílie, Britské indickooceánské území, Britské Panenské ostrovy, Brunej Darussalam, Burkina Faso, Burundi, Ceuta, Cookovy ostrovy, Čad, Dominika, Dominikánská republika, Džibutsko, Egypt, Ekvádor, Eritrea, Etiopie, Falklandy, Fidži, Filipíny, Francouzská jižní území, Francouzská Polynésie, Gabon, Gambie, Ghana, Grenada, Guam, Guatemala, Guinea, Guinea-Bissau, Guyana, Haiti, Heardův ostrov a McDonaldovy ostrovy, Honduras, Hongkong, Chile, Indie, Indonésie, Irák, Írán, Jamajka, Jemen, Jižní Georgie a Jižní Sandwichovy ostrovy, Jordánsko, Kajmanské ostrovy, Kambodža, Kamerun, Kapverdy, Katar, Keňa, Kiribati, Kokosové ostrovy, Kolumbie, Komory, Kongo, Konžská demokratická republika, Korea, Kostarika, Kuvajt, Lesotho, Libanon, Libérie, Libye, Macao, Madagaskar, Malajsie, Malawi, Maledivy, Mali, Maroko, Marshallovy ostrovy, Mauricius, Mauritánie, Mayotte, Melilla, Menší odlehlé ostrovy USA, Mexiko, Mikronésie, Montserrat, Mosambik, Myanmar, Namibie, Nauru, Nepál, Niger, Nigérie, Nikaragua, Niue, Nizozemské Antily, Norfolk, Nová Kaledonie, Okupované palestinské území, Omán, Pákistán, Palau, Panama, Papua Nová Guinea, Paraguay, Peru, Pitcairn, Pobřeží slonoviny, Rovníková Guinea, Rwanda, Saint Pierre a Miquelon, Salvador, Samoa, Saúdská Arábie, Senegal, Severní Mariany, Seychely, Sierra Leone, Singapur, Somálsko, Spojené arabské emiráty, Srí Lanka, Středoafriická republika, Súdán, Surinam, Svatá Helena, Svatá Lucie, Svatý Kryštof a Nevis, Svatý Tomáš, Svatý Vincenc a Grenadiny, Svazijsko, Sýrie, Šalamounovy ostrovy, Tanzanie, Thajsko, Tchaj-wan, Timor-Leste, Togo, Tokelau, Tonga, Trinidad a Tobago, Tunisko, Turks a Caicos, Tuvalu, Uganda, Uruguay, Vánoční ostrov, Vanuatu, Venezuela, Wallis a Futuna, Zambie, Zimbabwe

3. Evropské tranzitivní ekonomiky:

Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Chorvatsko, Kosovo, Makedonie, Srbsko

4. SNS (Společenství nezávislých států):

Arménie, Ázerbajdžán, Bělorusko, Gruzie, Kazachstán, Kyrgyzstán, Moldavsko, Rusko, Tádžikistán, Turkmenistán, Ukrajina, Uzbekistán

5. Ostatní:

Čína, Kuba, Laos, Mongolsko, Severní Korea, Vietnam

Další část je věnována komoditní struktuře. V kapitole je analyzován export, import a obchodní bilance v letech 2000-2010. Podíly jednotlivých komodit na exportu a importu jsou vyjádřeny v procentech a obchodní bilance je v mld. Kč. Komodity, které se vyvážejí a dovážejí nejvíce jsou podrobněji analyzovány z hlediska teritoriální struktury. Dělení komodit odpovídá standardní mezinárodní obchodní klasifikaci (SITC).

SITC 0: Potraviny a živá zvířata

SITC 1: Nápoje a tabák

SITC 2: Surové materiály, nepoživatelné

SITC 3: Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály

SITC 4: Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky

SITC 5: Chemikálie a příbuzné výrobky

SITC 6: Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu

SITC 7: Stroje a dopravní prostředky

SITC 8: Průmyslové spotřební zboží

SITC 9: Komodity a předměty obchodu

Další kapitola se zabývá krizí z roku 2009 a jejími dopady na teritoriální strukturu. V tabulkách je zobrazen export, import a obchodní bilance v mil. Kč. Jsou spočítány meziroční hodnotové rozdíly, řetězové indexy a krytí dovozu vývozem. V kapitole je popsáno k jakým poklesům či růstům došlo v roce 2009.

Poslední kapitola je věnována konkurenceschopnosti exportu ČR ve vztahu k vybraným teritoriím. V této kapitole je spočítán RCA1 index pro komodity pro všechny

komodity v roce 2000 a potom v letech 2008-2010. *RCA1 index analyzuje export komodity „j“ v případě země „i“ v poměru k celkovému exportu dané země a tomu odpovídajícímu celkovému exportu analyzované skupiny zemí či celého světa.*¹

$$\mathbf{RCA1}=(X_{ij}/X_{nj})/(X_{it}/X_{nt})$$

X-představuje export

i-představuje analyzovanou zemi

j-představuje analyzované sektor ekonomiky (sektor průmyslu či komoditu)

n-reprezentuje skupinu zemí či svět

t-reprezentuje sumu všech sektorů ekonomiky či sumu všech komodit nebo
sumu všech odvětví

Pokud: $RCA1 > 1$ - komparativní výhoda

$RCA1 < 1$ - komparativní nevýhoda

¹ SMUTKA, L., BELOVÁ, A. *Vývoj a struktura agrárního zahraničního obchodu zemí Visegrádské skupiny v posledních dvaceti letech.*

3 Literární rešerše

3.1 Zahraniční obchod

Zahraniční obchod je dosud nejvýznamnější forma vnějších hospodářských vztahů. Vliv na hospodářský rozvoj se po 2. světové válce podstatně prohloubil. V dnešní době patří zahraniční obchod k nejvýznamnějším faktorům, které ovlivňují ekonomický růst. Fungování zahraničního obchodu závisí na typu ekonomiky dané země. Pro malé ekonomiky, které mají nedostatek nerostných surovin, je zahraniční obchod významnější než pro velké ekonomiky. Díky mezinárodnímu obchodu jsou tyto země schopné se rozvíjet a v podstatě jsou na zahraničním obchodu závislé.

3.1.1 Formy zahraničního obchodu

3.1.1.1 Export²

Export je vývoz zboží a služeb do zahraničí. *Export tvoří ekonomické aktivity vytvořené v tuzemsku pro krytí poptávky ciziny. Vyvolává to důchodu, tedy i peněz, do tuzemska, jejich odlivem z ciziny.* Exportní aktivity:

- Export statků
- Export služeb
- Export kapitálových aktivit

Zvláštním druhem exportu je reexport, což je vývoz zboží a služeb, které byly předtím dovezeny. Pokud reexportér nakupuje zboží v zahraničí a poté ho prodává do jiné země, aniž by zboží vstoupilo do země reexportéra, jedná se o přímý reexport. O nepřímý reexport se jedná tehdy, pokud reexportér doveze zboží do země a odtud vyveze. Tento druh reexportu se používá, pokud jsou mezi zemí původu a cílovou zemí obchodně politické překážky.

² MACH, J., Burešová, M., *Makroekonomie III.*

3.1.1.2 Import³

Import je dovoz zboží a služeb ze zahraničí. *Import tvoří ekonomické aktivity vytvořené v cizině pro krytí části tuzemské poptávky. Vyvolává odliv důchodů a peněz z tuzemska do ciziny.* Importní aktivity:

- Import statků
- Import služeb
- Import kapitálových aktivit ciziny

3.1.2 Funkce zahraničního obchodu

Jako obecně platné lze označit tyto funkce: transformační funkce, funkce růstová a zahraniční obchod jako faktor zaostávání domácí ekonomiky.

3.1.2.1 Transformační funkce

Transformační funkce představuje prvotní smysl ekonomických vztahů. *Zahraniční obchod transformuje strukturu domácí produkce resp. domácích zdrojů ve strukturu žádoucí v oblasti žití.* Tato funkce je nejvíce výrazná u malých ekonomik, které mají omezené zdroje. Dovoz ze zahraničí jim velice výrazně pomáhá tento nedostatek překonat. U zemí s vyspělejší ekonomikou je vyšší poptávka po komoditách, a proto se zvyšuje význam transformační funkce. V dnešní době se mluví o transmisní funkci, která je považována za vyšší typ transformační funkce. *Transmisní funkce je nástrojem přenosu informací, kritérií a stimulů z vnějšího prostředí do domácí ekonomiky pro využití v rozhodovacích procesech domácích subjektů.*⁴

3.1.2.2 Růstová funkce⁵

Pokud jsou výrobní náklady v tuzemsku nižší než v zahraničí, je výhodné pro zemi vyvážet. V tomto případě roste ekonomika dané země. *Růstová funkce souvisí s vytvářením specializačního profilu ekonomiky, a to zejména v malých ekonomikách, kde struktura*

³ MACH, J., Burešová, M., *Makroekonomie III.*

⁴ PLCHOVÁ, B. a spol. *Zahraniční ekonomické vztahy České republiky.*

⁵ PLCHOVÁ, B. a spol. *Zahraniční ekonomické vztahy České republiky.*

domácí ekonomiky je výrazně ovlivněna exportní výkonností a konkurenční schopností výrobků dané země na zahraničních trzích. Existuje mnoho kritérií, podle kterých se stát rozhoduje, na co se bude specializovat:

- Rozdíl v absolutní velikosti nákladů práce
- Rozdíly v komparativních (relativních) nákladech práce
- Rozdíly ve vybavenosti zemí jednotlivými výrobními faktory (půda, práce, kapitál)
- Rozdíly v dosažené technice, technologii
- Rozdíly v „lidském kapitálu“, ve znalostech
- Geografický koncept komparativních výhod

3.1.2.3 Zahraniční obchod jako faktor zaostávání domácí ekonomiky

Zahraniční obchod se v některých případech může stát brzdou ekonomického růstu. Za tímto názorem stojí především tzv. ochranářská teorie, která říká, že pokud se některé průmyslové odvětví teprve rozvíjí, tak země nemůže čelit zahraniční konkurenci a zahraniční obchod může mít špatný vliv na růst ekonomiky.⁶

⁶ PLCHOVÁ, B. a spol. *Zahraniční ekonomické vztahy České republiky.*

3.1.3 Význam zahraničního obchodu⁷

Pro hodnocení zahraničního obchodu používá každá země několik hledisek.

Efektivnost- Stát se soustřeďuje na export výrobků, z kterých může dosáhnout největších úspor společenské práce. Na tyto produkty potom zaměřuje i vývoj, výzkum propagaci a další. Čím je ekonomika menší a otevřenější, tím by měl být větší důraz na udržení schopnosti konkurence.

Proporcionalita- Je jen málo zemí, které mají dostatečně velký domácí trh a průmyslovou základnu, aby byly schopny soběstačného vývoje. Jsou to země, které mají úplný surovinovou základnu a jsou schopny pokrýt potřeby vlastní domácí průmyslové výroby. Mezi takové státy patří například Rusko nebo USA.

Demonstrativní efekt- Vývozní program každé země představuje určitou vizitku stavu a úrovně rozvoje ekonomiky dané země. Naopak program dovozní znamená způsob řešení nejen proporcionality- je to zajišťování určitých hodnot, které země chybí, ale také zabezpečení zrychlení ekonomického vývoje dovážející země. *Jde tedy o určitou demonstraci světového technického, designového, módního trendu, který může působit stimulačně na společenský a ekonomický pokrok.* Cílem je také určitý transfer světových trendů, kterými může být například šíření ekologických prvků, bezpečnost práce a podobně.

⁷ SVATOŠ, M., *Zahraniční obchod: teorie a praxe.*

3.1.4 Nástroje zahraničního obchodu

3.1.4.1 Autonomní nástroje⁸

Autonomní nástroje se dělí na tarifní a netarifní. Mezi tarifní nástroje patří:

- Celní sazebník se společnými tarify
- Celní kvóty
- Celní stropy

Díky tarifním nástrojům je zajištěna ochrana proti neočekávaným dovozům.

Celní sazební společenství udává popis zboží a výši cla. Clo ze zboží vybírá stát při přechodu přes hranice. Cla jsou pro celou EU stejná, ale liší se výší. Záleží o jaký se jedná výrobek a z jaké třetí země je dovážen. K základním typům cla patří clo hodnotové, specifické, kombinované, smíšené a variabilní. Clo nejen chrání, ale je také zdroj společného rozpočtu. Každý stát odvádí do společného rozpočtu 75% příjmu z cla. Zbytek si nechávají na pokrytí vlastních nákladů. V posledních letech zisk z cla poměrně klesá. V roce 1991 byly příjmy z cla do rozpočtu 22%, ale v roce 2006 to byl už pouhých 12%.

Celní kvóty jsou určité množství zboží, které jde do volného oběhu a má sníženou celní sazbu. V EU existují dva typy celních kvót. *Smluvní celní kvóty lze čerpat zbožím dováženým ze všech třetích zemí a preferenční celní kvóty lze čerpat dovezeným zbožím s prokázaným původem jedné země nebo skupiny zemí, pro kterou je kvóta stanovena.* Kvóty jsou vyhlášeny pro všechny členské země a spravuje je Generální ředitelství pro daně a celní unii, které zajišťuje čerpání kvót, a Generální ředitelství pro zemědělství, které se zabývá jen zemědělskými komoditami.

Celní stropy jsou množství zboží, které je propuštěno do volného oběhu se sníženou celní sazbou. Zvýhodněnou celní sazbu lze čerpat i po překročení povoleného množství, dokud to některá z členských zemí EU neukončí. Tímto se liší od celních kvót.

⁸ FOJTÍKOVÁ, L., Lebiezík, M. *Společné politiky EU-Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku.*

3.1.4.2 Smluvní nástroje

Smluvní nástroje mají vliv na mezinárodní obchod prostřednictvím smluv či ujednání. Nástroj je založen na základě obchodu dvou nebo více států. Smluvní nástroje se dělí na dvoustranné a mnohostranné.

Mezi dvoustranné se řadí obchodní smlouvy, obchodní dohody a platební dohody. Mluví se o nich pokud se jedná o obchodování mezi dvěma státy.

Obchodní smlouvy jsou dlouhodobé a formalizované. Obsahují úvodní, meritorní a protokolární část a přílohy. Meritorní část je nejvýznamnější, jsou v ní popsány podmínky o vývozu a dovozu zboží, clo, daně a poplatky. Tyto podmínky se často formulují do tzv. doložek. Nejznámější doložky jsou reciproční, paritní a nejvyšších výhod. Nejvýznamnější je doložka nejvyšších výhod, která znamená, *jakákoli výhoda poskytnutá jakémukoliv obchodnímu partnerovi je poskytnuta automaticky také partneru smluvnímu*. Touto doložkou se snaží zabránit diskriminaci v zacházení se zbožím a občany.⁹

Obchodní dohody navazují na obchodní smlouvy a upravují obchodní styk, hlavně je tam stanoven rozsah a zbožová struktura. Pokud není v obchodní smlouvě vyřešena otázka platů, uzavírají se platební dohody. *To je dohoda mezi státy nebo také emisními bankami o způsobu vzájemného vyrovnání pohledávek a závazků vzniklých z hospodářských vztahů.*¹⁰

Mnohostranných obchodních dohod se účastní více zemí. Patří sem některé mezinárodní organizace či instituce (např. Světová obchodní organizace WTO), integrační seskupení a mezinárodní surovinové dohody.

Nejjednodušší forma integrace je pásmo volného obchodu, kde není vybíráno clo mezi členskými státy. Při obchodu se třetími zeměmi je clo vybíráno, proto je obchod mezi členskými zeměmi zvýhodňován. Další forma je celní unie, kde dochází nejenom k volnému pohybu zboží, ale taky je vytvořen společný celní tarif. Ve třetím stupni, společném trhu, dochází i k volnému pohybu kapitálu a pracovních sil. Hospodářská

⁹ KALÍNSKÁ, E., *Mezinárodní obchod v 21. století*.

¹⁰ PLCHOVÁ, B. a kol. *Zahraniční obchod*.

a měnová unie je nejvyšší forma integrace. V tomto případě mají členské země společnou měnu a hospodářskou politiku.¹¹

3.1.4.3 Ochranné nástroje¹²

Ochranné nástroje zajišťují ochranu Společenství a spravedlivý obchod. Jsou v souladu s pravidly WTO. EU používá tyto ochranné nástroje :

- Antidumpingová opatření
- Vyrovňovací (protisubvenční) opatření
- Obchodně politická ochranná opatření

Antidumpingová opatření mají podobu přijetí antidumpingového cla a jsou přijímány proti dovozům výrobků, které jsou na vnitřním trhu Společenství prodávány za dumpingové ceny. To jsou ceny nižší, než je cena na domácím trhu vývozce, nebo když je prodejní cena pod úrovní výrobních nákladů. Pokud byl objeven výskyt dumpingu nebo byla způsobena materiální škoda průmyslu, může být uvaleno clo. Při přijetí opatření je vždy brán ohled na celé Společenství. Pokud podá členský stát nebo unijní průmysl stížnost začíná antidumpingové šetření.

¹¹ PLCHOVÁ, B. a kol. *Zahraniční obchod.*

¹² FOJTÍKOVÁ, L., Lebedzik, M. *Společné politiky EU-Historie a současnot se zaměřením na Českou republiku.*

3.2 Zahraniční obchodní politika ČR po vstupu do EU

3.2.1 Společná obchodní politika

Společná obchodní politika se začala vytvářet již roku 1957, kdy vzniklo Evropské hospodářské společenství (EHS). *V Římské smlouvě roku 1957 členské státy vyhlásily že hodlají přispět společnou obchodní politikou k progresivnímu rušení všech restrikcí v mezinárodním obchodě. Článek 133 Smlouvy o EHS stanovil, že po uplynutí přechodného období se společná obchodní politika bude zakládat na jednotných zásadách.*¹³ Členské státy se zavázaly, že do dvanácti let vytvoří celní unii, zruší cla a další obchodní překážky, aby se zboží mezi členskými státy mohlo pohybovat volně. Dále vytvoří společnou obchodní politiku pro nečlenské státy. Zrušení cel a vytvoření společného trhu se podařilo roku 1968. Zboží se na území EHS mohlo prodávat bez cla a jiných poplatků. Zboží, které bylo dovezeno z nečlenských států, bylo procleno v každém státu stejným způsobem. Byl totiž vytvořen společný celní sazebník. *Bezcelní obchod uvnitř a jednotné clo navenek se staly základními definičními znaky společného trhu EHS.*¹⁴

V 70. letech vývoj EHS stagnoval a v 80. letech byl prosazen projekt jednotného (vnitřního) trhu. *Cílem projektu bylo odstranění neviditelných bariér vzájemného obchodu tak, aby zboží, služby, lidé a kapitál mohly po celém území EHS kolovat naprosto volně. To vyžadovalo stovky harmonizačních opatření, které bylo možné přijmout jen díky reformě institucí a rozhodovacího mechanismu EHS, kterou provedl Jednotný evropský akt.*¹⁵ Došlo k novelizaci textu z Říma z roku 1957 a tato novelizace vstoupila v platnost v roce 1987. Bylo tam řečeno že do roku 1992 musí být sjednoceny trhy členských zemí.

Po spuštění jednotného trhu se zaměřily členské státy na hospodářsko a měnovou unii, zahraničně-bezpečnostní politiku, vnitřní bezpečnost a chtěly sjednotit kontinent.

¹³ FOJTÍKOVÁ, L., Lebiezík, M. *Společné politiky EU-Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku.*

¹⁴ JANATKA, F. a kol. *Obchod v rámci Evropské unie a obchodní operace mimo členské země EU.*

¹⁵ JANATKA, F. a kol. *Obchod v rámci Evropské unie a obchodní operace mimo členské země EU.* Praha.

V roce 1993 přišla další novela původní smlouvy, tzv. Maastrichtská smlouva o založení Evropského společenství (ES) a Evropské unie (EU). Smlouva zahrnovala realizaci hospodářské a měnové unie, reformy institucí a věci ohledně společné zahraniční a bezpečnostní politiky. V dalších letech docházelo k odstraňování nedostatků a postupné realizaci hospodářské a měnové unie a v roce 1999 jedenáct zemí přijmulo společnou měnu euro.¹⁶

3.2.2 Vnitřní trh

Evropská unie usiluje o trh bez fyzických, technických a daňových překážek po kterém se volně pohybuje zboží, služby, osoby i kapitál a platí na něm svoboda přesídlení za účelem podnikání. Společně prováděnými a koordinovanými politikami jsou posilována pouta spolupráce a sociální soudržnosti mezi jejími účastníky. Tyto principy dnes tvoří základnu evropské integrace sdílenou všemi jejími účastníky.¹⁷

3.2.2.1 Volný pohyb zboží¹⁸

Volný pohyb zboží je volný nákup a prodej zboží v rámci členských zemí, probíhá stejně volně jako uvnitř každé země. Pokud by vývoz či dovoz ohrožoval zdraví nebo bezpečnost občanů, může být zakázán. K tomu aby se volný pohyb zboží mohl naplno rozběhnout se muselo překonat několik překážek: zrušit cla a kvóty, rozdíly v dani z přidané hodnoty a rozdíly v národních technických požadavcích. První překážka nebyl velký problém. Již v roce 1968 došlo k odstranění cla a kvót mezi členskými státy.

Rozdíly v technických požadavcích brzdily mezinárodní obchod a ukázaly se dva způsoby, jak tuto překážku překonat. Státy budou respektovat národní rozdíly v technických požadavcích, pokud ale budou rozdíly příliš velké dojde ke sjednocení technických předpisů.

V roce 1979 Evropský soudní dvůr rozhodl, že každý výrobek, který je vyroben v legálně dané zemi, musí mít volný přístup i do ostatních členských států, i když

¹⁶ JANATKA, F. a kol. *Obchod v rámci Evropské unie a obchodní operace mimo členské země EU*.

¹⁷ JANATKA, F. a kol. *Obchod v rámci Evropské unie a obchodní operace mimo členské země EU*.

¹⁸ Portál Euroskop: Publikace 2011 [online].[cit. 2011/12/11]. Dostupné z <http://www.euroskop.cz>

neodpovídá předpisům těchto členských států. Vzájemné uznávání výrobků se stalo základem pro volný pohyb zboží. Podle této zásady probíhá asi polovina obchodu. Pokud jsou rozdíly natolik velké a nelze uplatnit vzájemné uznávání výrobků, mohou být na trh uváděny pouze výrobky, které splňují společné směrnice.

Poslední překážka rozdíly v nepřímých daních byla vyřešena v roce 1993, kdy bylo rozhodnuto, že ve vnitřním trhu EU budou existovat dvě sazby DPH. Standardní sazba je mezi 15% a 25% a snížená sazba je minimálně 5% a horní hranice není určena. Snížená sazba může být jen u některých výrobků a služeb (např. potraviny, léčiva, hromadná doprava, knihy, energie a voda). DPH se stanovuje podle země, kam je výrobek vyvážen a následně prodáván.

3.2.2.2 Volný pohyb služeb¹⁹

Volný pohyb služeb znamená nabízet a poskytovat služby v jakékoli jiné členské zemi za stejných podmínek jako příslušníci hostitelského státu. Služby jsou poskytovány přes hranice (např. poradenství) nebo usazením v jiném státě (např. hotel, banka). Směrnice pro volný pohyb služeb byla schválena roku 2006 a v roce 2009 zavedena. Směrnice má pět částí:

- Platí zákonodárství hostitelské země
- Hostitelská země musí odstranit administrativní překážky jako požadování povolení činnosti, povinnost být členem profesní komory, povinnost usadit se v hostitelské zemi aj.
- Směrnice zahrnuje velkou část služeb určených spotřebitelům a podnikům obsažených v původní směrnici
- „Kontaktní místa“ zřízená v každé členské zemi pomohou odstranit spory a případné nejasnosti mezi členskými zeměmi, čímž bude zajištěna jejich spolupráce
- Vyňaty jsou hlavně služby veřejného zájmu a služby poskytované veřejnou správou. Mezi služby veřejného zájmu patří dodávky vody,

¹⁹ Portál Euroskop: Publikace 2011 [online].[cit. 2011/12/11]. Dostupné z <http://www.euroskop.cz>

plynu a elektřiny, odpadové hospodářství a poštovní služby. Mezi služby poskytované veřejnou správou se řadí zdravotní a sociální služby, služby pro rodinu, péče o děti, služby spojené s výkonem veřejné moci a některé další.

3.2.2.3 Volný pohyb osob

Původně se volný pohyb osob měl týkat pouze pracovních sil, ale později se to rozšířilo i na ostatní občany (studenti, důchodci). *Maastrichtská smlouva zavedla článek s názvem Občanství unie: každý obyvatel Unie má právo volně se pohybovat a zdržovat se na území členských států.*²⁰ Lidé tedy dostali možnost pracovat a žít v jakékoli členské zemi EU. Občanům to má usnadnit hledání pracovních a životních příležitostí. Dále také mohou přispět ke spojení evropských národů, protože dokáží poznat a porozumět jejich životnímu stylu. Aby volný pohyb osob dobře fungoval, bylo nutné odstranit diskriminace obyvatel na základě státní příslušnosti, pohlaví, rasy, víry či sexuální orientace. Zásadou se stalo: pro každého obyvatele státu platí stejná práva a povinnosti.²¹

Aby se občané opravdu mohli pohybovat volně, docházelo od poloviny 90. let k postupnému odstraňování kontrol na hranicích. Původně to bylo na základě Schengenské smlouvy, kterou uzavřelo pouze pět zemí (Německo, Francie, Belgie, Lucembursko a Nizozemí). Odstranění kontrol v ostatních členských zemích se stalo skutečností až podepsáním Amsterodamské smlouvy a založení Schengenského prostoru. Schengenská oblast není tvořena stejnými státy jako Evropská unie a dnes má 25 členů.

Volný pohyb osob se neobešel bez problému. První z problémů bylo: jak vyřešit sociální zabezpečení osob pracujících v jiné členské zemi. V tomto případě bylo řečeno, že nebudou ztraceny práva a nároky nabyté v zemi domovské. Nárok na pojištění trvá, když se nachází pracovník v jiné zemi, a důchody se vyplácí, i když občan pobývá v jiné členské zemi. Druhý problém byl, jak se bude uznávat odborná kvalifikace získaná v jiné zemi. Nejdříve byly vytvořeny předpisy pro uznávání diplomů a vysvědčení u povolání,

²⁰ KONRAD ADENAUER STIFTUNG. *Vnitřní trh Evropské unie.*

²¹ GREGER, P. *Průvodce občana Evropskou unií.*

kteře usměřňuje stát. Jedná se hlavně o zdravotnický sektor a dále pak i o architekturu právníky a dopravce. Na začátku 90.let byl vytvořen systém vzájemného uznávání diplomů, osvědčení a jiných dokladů o kvalifikaci a začali se uznávat i diplomy a vysvědčení nejen u povolání regulovaných státem. Pokud ale je velký rozdíl v požadované kvalifikaci a kvalifikací migranta, může zaměstnavatel požadovat přezkoušení nebo další odbornou praxi.²²

3.2.2.4 Volný pohyb kapitálu²³

Volný pohyb kapitálu zahrnuje volný pohyb plateb za dovoz zboží a služeb a transfery peněz migrujících pracovníků a volný pohyb kapitálu, který zahrnuje úvěry, půjčky, pojištění, depozita, operace na finančních trzích a investice do nemovitostí. Uvolnění pohybu kapitálu má klíčové postavení ve čtyřech svobodách. Pokud by nedošlo k odstranění překážek, nebyl by možný volný pohyb zboží a služeb. Úplná liberalizace kapitálu byla zakotvena v Maastrichtské smlouvě. Ve smlouvě byla zakázána veškerá omezení, která se týkala pohybu kapitálu mezi členskými zeměmi i mezi zeměmi třetího světa. Pokud pohyb kapitálu do třetích zemí působí členským zemím potíže a má to vliv na měnovou unii nebo hospodářství, jsou dovolena určitá ochranná opatření. Volný pohyb kapitálu si vynutil sjednocení bankovních poplatků v eurozóně a vytvoření jednotné oblasti pro platby v eurech.

3.2.3 Vnější trh²⁴

Evropská unie uplatňuje vůči ostatním zemím společný celní kodex a společný celní tarif. Obchodní vztahy s nečlenskými zeměmi Evropská unie spravuje jednotně. EU respektuje Světovou obchodní organizaci (WTO) a na základě pravidel WTO je EU celní unie, která respektuje dohody o clu, o obchodu s textilem, dohody o antidumpigu a subvencích, atd.). *Vůči vnějšmu světu usiluje EU o reciproční odstraňování obchodních bariér a pomoc rozvoji nejchudších zemí. Vše co se týká vnějšího obchodu se zbožím,*

²² Portál Euroskop: Publikace 2011 [online].[cit. 2011/12/11]. Dostupné z <http://www.euroskop.cz>

²³ ADÁMKOVÁ, V., CIHELKOVÁ, E. *Vnitřní trh Evropské unie*

²⁴ JANATKA, F. a kol. *Obchod v rámci Evropské unie a obchodní operace mimo členské země EU.*

službami a s právy duševního vlastnictví má v pravomoci EU, konkrétně Komise a Rady ministrů. Komise zpracovává ochranná opatření, celní sazebník, vyjednává obchodní styky atd. Rady ministrů tyto návrhy schvalují. Věci, které se týkají sociálních a zdravotních služeb, vzdělání či kultury, může EU schválit jen v případě souhlasu všech členských zemí.

3.2.3.1 Společný celní kodex a sazebník²⁵

Veškeré zboží, které putuje z nečlenských zemí do EU musí být procleno dle společného celního kodexu a celního sazebníku. Celní kontrola může proběhnout na prvním hraničním přechodu nebo může být propuštěno a celní řízení proběhne až v zemi, kam je zboží určeno. Jakmile dovozce zaplatí clo za zboží, stává se to zbožím evropským a může jít dále do kterékoli jiné členské země bez dalších celních formalit. Kromě celních povinností musí také uhradit dovozní DPH a dovozce dále také odpovídá za bezpečnost zboží dle požadavků EU.

Celní kodex vymezuje celní území EU a je platný od roku 1994. Patří sem nejen evropské členské země, ale také Monako a San Marino. Celní kodex stanovuje hodnoty zboží a výpočty cla, pravidla původu zboží a celní režimy (tranzit, celní sklad, atd.). Ve společném celním sazebníku jsou obsaženy sazby pro více než deset tisíc položek seřazených dle celní nomenklatury (CN). Celní sazebník upravuje cla autonomní, preferenční a cla, které nařizuje WTO.

²⁵ JANATKA, F. a kol. *Obchod v rámci Evropské unie a obchodní operace mimo členské země EU*.

4 Vývoj zahraničního obchodu ČR

Tabulka 1: Vývoj obrátu ČR v letech 2000-2010 (v mil. Kč)

	Obrat	Meziroční hodnotový rozdíl	Řetězový index
2000	2 363 023	x	x
2001	2 653 713	290 690	1,123
2002	2 580 532	-73 181	0,972
2003	2 811 653	231 121	1,089
2004	3 471 753	660 100	1,235
2005	3 698 548	226 795	1,065
2006	4 249 386	550 838	1,149
2007	4 870 552	621 166	1,146
2008	4 880 225	9 673	1,002
2009	4 127 659	-752 566	0,846
2010	4 944 354	816 695	1,198
Průměr	x	x	7,6 %

Zdroj: ČSÚ 2012, vlastní dopočty

Obrat představuje součet celkového dovozu a vývozu státu. Obrat zahraničního obchodu ve sledovaném období má pozitivní vývoj, ale jsou tam vidět určité výkyvy. V roce 2004, kdy ČR vstoupila do Evropské unie, byl zaznamenán nejvyšší nárůst oproti předchozímu roku. Obrat vzrostl o 23,5 %. V letech 2002 a 2009 byly hodnoty meziročního rozdílu v záporných číslech a indexy obrátu se pohybovaly pod 100%. Největší pokles byl zaznamenán v roce 2009 a to o 15,4 % a v roce 2002 byl pokles o 2,8 %. Bylo to způsobeno snížením poptávky a celkovým zpomalením průmyslové výroby.

Průměrný meziroční nárůst obrátu za sledované období byl 7,6 %. V letech 2000 až 2003, což bylo před vstupem do EU, docházelo v průměru k nárůstu obrátu o 5,93 %. V letech 2004 až 2010 docházelo v průměru k nižšímu nárůstu obrátu než před vstupem do EU a to o 8,4 %. Nejvyšší meziroční hodnotový nárůst byl v roce 2010, kdy dosahoval 816,695 mld. Kč. Další vysoké hodnoty byly zaznamenány ještě v letech 2004 a 2007. Naopak největší pokles byl v roce 2009 o 752 566 mil. Kč.

Tabulka 2: Vývoj vývozu a dovozu v letech 2000-2010 (v mil. Kč)

	Vývoz	Meziroční hodnotový rozdíl	Řetězový index	Dovoz	Meziroční hodnotový rozdíl	Řetězový index
2000	1 121 099	x	x	1 241 924	x	x
2001	1 268 149	147 050	1,131	1 385 564	143 640	1,116
2002	1 254 860	-13 289	0,99	1 325 671	-59 893	0,957
2003	1 370 930	116 070	1,092	1 440 723	115 052	1,087
2004	1 722 657	351 727	1,257	1 749 095	308 372	1,214
2005	1 868 586	145 928	1,085	1 829 962	80 867	1,046
2006	2 144 573	275 987	1,148	2 104 812	274 850	1,15
2007	2 479 234	334 661	1,156	2 391 319	286 507	1,136
2008	2 473 736	-5 498	0,998	2 406 489	15 170	1,006
2009	2 138 623	-335 113	0,865	1 989 036	-417 453	0,827
2010	2 532 797	394 174	1,184	2 411 556	422 520	1,212
Průměr			8,5 %			6,9 %

Zdroj: ČSÚ 2012, vlastní dopočty

Z tabulky je zřejmé, že do roku 2004 se více dováželo než vyváželo. Saldo obchodní bilance se tedy až do roku 2004 nacházelo v záporných hodnotách. V roce 2005 došlo k historické změně, kdy se saldo dostalo do kladných hodnot. S výjimkou v roce 2009, od tohoto roku se také více vyváží než dováží.

Průměrný meziroční nárůst vývozu byl 8,5 %. Nejvyšší meziroční tempo růstu bylo zaznamenáváno v roce 2004, kdy hodnota vzrostla oproti předchozímu roku o 25,7 %. Další velký procentuální nárůst byl zaznamenán v roce 2010. Naopak nejnižší tempo růstu bylo v roce 2009, kdy došlo k poklesu o 13,5 %, tedy o 335 113 mil. Kč. Nejvyšší hodnotový nárůst byl v roce 2010, kdy byla zaznamenána hodnota 394 178 mil. Kč, a druhé a třetí místo zaznamenaly roky 2004 a 2007.

Průměrný meziroční nárůst importu byl 6,9 %. Nejvyšší tempo růstu zaznamenaly roky 2004 a 2010. V roce 2004 byl nárůst o 21,4 %. Ve stejném roce zaznamenal nejvyšší hodnotu i export, ale byla o 4,3 % vyšší. Naopak nejnižší tempo růstu bylo stejně jako u vývozu v roce 2009, pokles byl o 417 453 mil. Kč, tedy o 17,3 %.

Tabulka 3: Vývoj obchodní bilance v letech 2000-2010

	Bilance v mil. Kč	Krytí dovozu vývozem v %
2000	-120 825	90,3
2001	-117 415	91,5
2002	-70 811	94,7
2003	-69 793	95,2
2004	-26 438	98,5
2005	38 624	102,1
2006	39 761	101,9
2007	87 915	103,7
2008	67 246	102,8
2009	149 587	107,5
2010	121 241	105

Zdroj: ČSÚ 2012, vlastní dopočty

Obchodní bilanci vyjadřuje rozdíl mezi vývozem a dovozem. Je to jeden z ukazatelů výkonnosti ekonomiky a vyjadřuje hlavně konkurenceschopnost domácích podniků. Obchodní bilance kladně ovlivnily faktory jako vstup do EU, růst průmyslové produkce, příliv přímých zahraničních investic. Mezi faktory, které ovlivnily obchodní bilanci negativně patří pokles vývozních cen a růst dovozních cen, zhoršení vnějších ekonomických podmínek a vysoký deficit zahraničního obchodu s Čínou.²⁶

Z tabulky 3 je vidět, že obchodní bilance České republiky vykazuje celkově pozitivní tendence. Od roku 2002 docházelo k postupnému snižování deficitu obchodní bilance. Bylo to hlavně díky orientaci zahraničního obchodu do zemí EU. Po vstupu ČR do EU v roce 2004 se obchodní bilance již přiblížila vyrovnanému stavu. V roce 2005 po dlouhém pasivním období se bilance poprvé dostala do přebytku. Bylo to způsobeno otevřením trhů západní Evropy a zvýšením vývozu českého zboží.

¹⁰ Portál Českého statistického úřadu: *Publikace: 2012* [online]. [cit. 2012/01/20]
<http://czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/p/1116-06>

Krytí dovozu vývozem je další ukazatel, který je sledován v souvislosti s obchodní bilancí. Ukazatel stanovuje poměr mezi výší dovozu a vývozu a vyjadřuje se v procentech. V roce 2000 byl dovoz kryt vývozem pouze z 90,3 %. V roce 2005 ukazatel poprvé přesáhl 100 % hranici a v dalších letech neustále stoupal. V posledním roce sledovaného období bylo krytí dovozu vývozem již ve výši 105,1 %.

5 Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR²⁷

Na počátku devadesátých let prodělala teritoriální struktura československého a později českého zahraničního obchodu zásadní změnu. Změna proběhla hlavně kvůli politickým a hospodářským změnám a týkala se změny orientace českého zahraničního obchodu. Obchod se přestal orientovat na východní země a začal se zaměřovat na západní státy s rozvinutým tržním hospodářstvím.

Zahraníční obchod přispěl ke stabilizaci ekonomiky a sehrál důležitou roli při přechodu z centrálně plánované ekonomiky na tržní ekonomiku. Během transformačního procesu prošel český zahraniční obchod liberalizací a bylo nutné začít obchodovat za volně směnitelnou měnu a světové ceny, do té doby se obchodovalo na *bázi clearingového rublu a kontrolní ceny RVHP, které se vyznačovaly výrazným zpožděním a deformacemi ve srovnání s cenou světových trhů*. Orientace na západní státy byla tedy pochopitelným krokem, který vedl k rozvoji české ekonomiky. V dnešní době se však ukazuje, že přerušení obchodních vztahů s východními zeměmi bylo unáhlené a ČR ztratila hodně obchodních partnerů, se kterými nyní musí kontakty zase navázat.

Tabulka 4 ukazuje změny v teritoriální orientaci a uvádí vývoj obratu českého zahraničního obchodu v letech 1989-2010.

Tabulka 4: Teritoriální struktura obratu zahraničního obchodu ČR (v %)

	1989	1995	2000	2005	2010
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Státy s vyspělou tržní ekonomikou	37,1	67,9	88,4	86,4	81,0
Z toho EU (27)	31,8	60,8	80,3	78,6	73,9
Rozvojové ekonomiky	7,5	4,5	4,3	4,6	5,8
Evropské tranzitní ekonomiky a SNS	50,5	26,8	5,8	6,1	6,3
Ostatní	4,9	0,9	1,4	2,8	6,6

Zdroj: ČSÚ 2012

²⁷ KUBIŠTA, V. a kol. *Mezinárodní ekonomické vztahy*.

Z tabulky je jasně vidět změna orientace zahraničního obchodu. Zatímco v roce 1989 činil obchod s vyspělými tržními ekonomikami pouze 37,1 %, tak v roce 1995 už to bylo 67,9 %. V dalších letech zahraniční obchod s těmito státy dále stoupal a v roce 2005, tedy rok po vstupu ČR do EU, činil již 85,4 % z celkového obrátu. V souvislosti s tím samozřejmě klesal obchod s Evropskými tranzitními ekonomikami a SNS, který tvořil v roce 1989 více než polovinu celkového obchodu a v roce 2010 to je již pouze 6,4 %.

5.1 Teritoriální struktura vývozu

Tabulka 5: Teritoriální struktura českého vývozu v letech 2000-2010 (v %)

	2000	2001	2003	2004	2006	2008	2009	2010
Vyspělé tržní ekonomiky	92,3	92,8	93,1	92,8	91,8	90,6	90,5	90,2
EU 27	86,1	86,7	87,3	87,1	85,7	85,2	84,7	84,0
EU 15	68,6	69,1	69,8	68,3	65,7	63,5	65,0	64,3
EU 12	17,5	17,6	17,5	18,8	20,0	21,7	16,7	19,7
ESVO	1,8	1,8	1,8	1,6	1,9	1,9	2,1	2,2
Ostatní VTE	4,4	4,2	4,0	4,0	4,2	3,5	3,6	4,1
Rozvojové ekonomiky	3,8	3,3	2,9	3,2	3,2	3,3	4,3	4,0
Evropské tranzitivní ekonomiky	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0	0,9	0,8
SNS	2,5	2,5	2,1	2,4	3,4	4,3	3,5	4,0
Ostatní	0,3	0,3	0,6	0,5	0,5	0,6	0,8	1,0

Zdroj: ČSÚ 2012, vlastní dopočty

Z tabulky je vidět, že český vývoz do jednotlivých teritorií byl od roku 2000 stabilní. Největší podíl na vývozu měly vyspělé tržní ekonomiky, které se během sledovaného období podílí na vývozu přibližně 90 %. V této skupině států jasně dominovala EU, která pohlcovala každoročně přibližně 85 % českého vývozu. Po roce 2004 se ČR snažila opět více navázat obchodní vztahy se státy SNS, a to hlavně s Ruskem. Proto po roce 2004 došlo k mírnému nárůstu exportu do těchto zemí a zároveň mírně poklesl vývoz do Evropské unie. S ostatními vyspělými tržními ekonomikami, kam patří USA, Kanada a Japonsko, udržovala ČR podíl okolo 4 %.

Díky nárůstu vývozu do zemí VTE došlo zároveň k poklesu exportu do ostatních regionů. Do evropských tranzitivních ekonomik vyvážela ČR okolo 1 % a do SNS exportovala v průměru 3,1 % zboží. Rozvojové ekonomiky absorbovali během celého období okolo 4 % českého exportu. I přestože do kategorie ostatní státy je zahrnuta Čína,

podíl těchto států na vývozu byl vcelku zanedbatelný. Pohyboval se do 1 %. Podíly jednotlivých teritorií ukazuje následující graf.

Tabulka 6: Nejvýznamnější vývozní partneři ČR v roce 2000

	Země	Vývoz (v mil. Kč)	Podíl na vývozu (v %)
1.	Německo	453 521	40,5
2.	Slovensko	86 056	7,7
3.	Rakousko	66 956	6,0
4.	Polsko	60 898	5,4
5.	Spojené království	48 096	4,3
6.	Francie	45 085	4,0
7.	Itálie	42 388	3,8
8.	Spojené státy	31 578	2,8
9.	Nizozemsko	25 779	2,3
10.	Belgie	24 497	2,2

Zdroj: ČSÚ 2012

Tabulka 7: Nejvýznamnější vývozní partneři ČR v roce 2010

	Země	Vývoz (v mil. Kč)	Podíl na vývozu (v %)
1.	Německo	819 245	32,3
2.	Slovensko	217 292	8,6
3.	Polsko	154 644	6,1
4.	Francie	135 194	5,3
5.	Spojené království	124 923	4,9
6.	Rakousko	119 667	4,7
7.	Itálie	112 244	4,4
8.	Nizozemsko	93 354	3,7
9.	Rusko	67 337	2,7
10.	Belgie	62 587	2,5

Zdroj: ČSÚ 2012

Nejvýznamnější vývozní partneři České republiky jsou hlavně sousední státy a potom vyspělé Evropské země. Německo, které bylo v roce 2010 na prvním místě a jeho podíl byl 32,3 %, se takto umísťuje pravidelně, ale postupně jeho význam na českém exportu klesá. Druhé místo pravidelně obsazuje Slovensko, které se v roce 2000 podílelo na vývozu 7,7 % a v roce 2010 8,6 %, to znamená, že během sledovaného desetiletí jeho podíl na celkovém vývozu mírně vzrostl. V roce 2000 patřilo třetí místo Rakousku,

ale jeho podíl postupně klesl a stát se propadl na šesté místo. V roce 2010 se na třetí místo zařadilo Polsko s 6,1 %. Jediný stát, který nepatří do EU a dostal se v roce 2010 do top desítky, bylo Rusko. Rusko obsadilo devátou pozici a podílelo se na exportu 2,7 %. Pro celkové porovnání vývozu v letech 2000 a 2010 slouží následující tabulky.

5.2 Teritoriální struktura dovozu

Tabulka 8: Teritoriální struktura českého dovozu v letech 2000-2010 (v %)

	2000	2001	2003	2004	2006	2008	2009	2010
Vyspělé tržní ekonomiky	84,9	84,2	81,0	82,3	79,5	75,5	75,3	71,4
EU 27	75,1	74,7	71,8	72,3	70,7	67,0	66,8	63,4
EU 15	62,0	62,7	59,2	58,8	55,9	51,6	51,3	48,2
EU 12	13,1	12	12,6	13,5	14,8	15,4	15,5	15,2
ESVO	2,5	2,6	2,5	2,2	2,1	1,7	2,0	2,0
Ostatní VTE	7,2	6,9	7,2	7,9	6,8	6,8	6,6	6,0
Rozvojové ekonomiky	4,6	5,4	7,4	6,3	5,6	6,0	6,9	7,8
Evropské tranzitivní ekonomiky	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
SNS	7,8	7,0	6,0	5,7	8,2	8,9	6,7	7,7
Ostatní	2,3	3,1	5,3	5,3	6,2	9,0	10,3	12,5

Zdroj: ČSÚ 2012, vlastní dopočty

Stejně jako u vývozu i dovozu dominovali během sledovaného období státy s vyspělou tržní ekonomikou, hlavně tedy EU. V posledních letech podíl těchto zemí ale klesá. V roce 2000 se VTE podílely téměř 85 %, ale v roce 2010 už jen 71,4 %. Stejně se vyvíjí dovoz i z EU. V roce 2000 dosahoval 75, 1 % a o deset let později dosahoval jen 63,4 %. Na země ESVO, které také patří mezi vyspělé tržní ekonomiky, připadl podíl okolo 2 %. Z ostatních vyspělých tržních ekonomik, jako např. USA, Japonsko a Kanada, bylo dováženo okolo 7 % a jejich podíl se postupně také snižoval.

Pokles dovozu z VTE byl kompenzován růstem importu z rozvojových zemí, který byl v roce 2010 téměř 8 %. Také se zvýšil import z ostatních států, který v roce 2010 činil 12,5 %. Nárůst byl způsoben hlavně díky dovozu z Číny. Jelikož vývoz do ostatních států byl v roce 2010 pouze 1 %, dochází ve vzájemném obchodu mezi ČR a Čínou k růstu pasivního salda. Země SNS se podílely na dovozu v roce 2010 7,7 %, ale export do těchto zemí je jen 4 %, a proto dochází u této skupiny zemí k podobné situaci jako u Číny. Podíl

evropských tranzitních ekonomik na dovozu představuje zanedbatelnou část. Za celé sledované období nebyl podíl v žádném roce ani 1 %.

Tabulka 9: Nejvýznamnější dovozní partneři ČR v roce 2000

	Země	Dovoz (v mil. Kč)	Podíl na dovozu (v %)
1.	Německo	400 538	32,3
2.	Rusko	80 237	6,5
3.	Slovensko	74 582	6,0
4.	Itálie	64 194	5,2
5.	Francie	61 643	5,0
6.	Rakousko	61 332	4,9
7.	Spojené státy	52 541	4,2
8.	Spojené království	51 339	4,1
9.	Polsko	44 332	3,6
10.	Nizozemsko	29 018	2,3

Zdroj: ČSÚ 2012

Tabulka 10: Nejvýznamnější dovozní partneři ČR v roce 2010

	Země	Dovoz (v mil. Kč)	Podíl na dovozu (v %)
1.	Německo	613 698	25,4
2.	Čína	295 799	12,3
3.	Polsko	154 241	6,4
4.	Rusko	130 121	5,4
5.	Slovensko	125 944	5,2
6.	Itálie	94 228	3,9
7.	Rakousko	81 227	3,4
8.	Francie	79 800	3,3
9.	Nizozemsko	77 764	3,2
10.	Japonsko	58 667	2,4

Zdroj: ČSÚ 2012

U dovozu, stejně jako u vývozu, dominuje Německo, které se v roce 2000 podílelo na celkovém importu 32,3 % a v roce 2010 25,4 %. Podíl Německa na celkovém importu tedy v posledním desetiletí klesl. Naopak značně roste podíl Číny. V roce 2000 se Čína podílela na celkovém dovozu 2,2 % a zaujímalala až dvanácté místo. Ale během následujícího desetiletí se vyšplhala na druhé místo a v roce 2010 se podílela na dovozu již 12,3 %. V roce 2010 se na třetím místě umístilo Polsko. Z níže uvedených tabulek je vidět,

že jeho podíl na dovozu postupně stoupl. V roce 2000 se podílelo na importu 3,6 % a v roce 2010 6,4 %. Do top desítky zemí, které se podílí na českém importu, se na rozdíl od exportu dostali v roce 2010 tři státy, které nepatří do Evropské unie. Jsou to již zmíněná Čína a dále pak Rusko a Japonsko. Podíly na dovozech celé top desítky ukazují následující tabulky.

5.3 Teritoriální struktura obchodní bilance

Od vzniku České republiky obchodní bilance kolísala a od roku 2000 začal být viděn pozitivní vývoj. Do roku 2004 docházelo ke snižování záporného salda a od roku 2005 se nachází obchodní bilance v kladných číslech. Teritoriální vývoj obchodní bilance znázorňuje následující tabulka.

Tabulka 11: Teritoriální struktura české obchodní bilance v letech 2000-2010 (v mld. Kč)

	2000	2001	2003	2004	2005	2006	2008	2009	2010
Celkem	-120,8	-117,4	-69,8	-26,4	38,6	39,7	67,2	149,6	121,2
Vyspělé tržní ekonomiky	-19,7	9,4	110,0	158,0	234,1	293,9	424,0	436,3	562,5
EU 27	32,5	65,6	162,7	236,6	288,4	349,8	496,6	484,2	598,5
EU 15	-1,8	7,4	103,9	148,1	177,1	233,0	330,7	369,2	466,8
EU 12	30,7	58,2	58,8	88,5	111,3	126,8	165,9	115,0	131,7
ESVO	-11,5	-13,3	-10,9	-10,5	-9,1	-3,7	4,8	6,8	8,5
Ostatní VTE	-40,6	-42,8	-41,8	-68,1	-45,2	-52,2	-77,3	-54,7	-44,4
Rozvojové ekonomiky	-14,8	-33,0	-66,5	-56,5	-37,4	-47,6	-62,8	-45,3	-86,6
Evropské tranzitní ekonomiky	9,8	11,5	12,3	15,6	15,0	15,6	16,4	12,5	12,8
SNS	-68,8	-66,1	-58,4	-57,1	-84,0	-99,9	-107,2	-58,9	-84,1
Ostatní	-25,6	-38,5	-69,2	-85,3	-88,4	-121,0	-202,8	-187,9	-276,2

Zdroj: ČSÚ 2012

Na obchodní bilanci měly nejlepší vliv státy s vyspělou tržní ekonomikou. Saldo těchto států se od roku 2001 nachází v kladných číslech, postupně každoročně narůst a v roce 2010 dosáhlo 562,5 mld. Kč. Obchodní bilance s EU se vyvíjí ještě lépe a pohybuje se v kladných číslech již od roku 2000. Se státy ESVO je dle tabulky vidět také pozitivní trend, do roku 2006 docházelo ke snižování schodku a od roku 2007 se stává obchodní bilance aktivní. S ostatními VTE má obchod ČR dlouhodobý deficit, který kolísá, a nejmenšího schodku dosáhl v roce 2010. Negativní bilanci vyvolává hlavně

obchod s Japonskem. Na obchodní bilanci ještě působí kladně Evropské tranzitní ekonomiky. V letech 2000-2010 se pohybovaly přebytky mezi 9,8 a 19,7 mld. Kč.

S ostatními regiony má zahraniční obchod ČR během celého sledovaného období pasivní obchodní bilanci. Obchodní bilance s rozvojovými ekonomikami a SNS vykazuje nepravidelné výkyvy nahoru a dolů. V roce 2010 byl zaznamenán téměř shodný deficit okolo 85 mld. Kč. U skupiny ostatní státy hraje hlavní roli obchod s Čínou. Dovoz Číny mnohonásobně převyšuje vývoz ČR do Číny, a proto je dlouhodobě zaznamenána záporná obchodní bilance. V roce 2000 dosahoval deficit 25,6 mld. Kč a do roku 2010 se dokázal prohloubit na 276,2 mld. Kč.

Tabulka 12: Státy ovlivňující obchodní bilanci v roce 2010 (mil. Kč)

Negativně		Pozitivně	
Čína	-272 619	Německo	205 547
Rusko	-62 784	Slovensko	91 772
Japonsko	-48 527	Spojené království	75 772
Korea	-35 355	Francie	55394
Thajsko	-28 240	Rakousko	38 440

Zdroj: ČSÚ 2012

Výrazný negativní vliv Číny potvrzuje i předcházející tabulka, která ukazuje státy s největším negativním a pozitivním vlivem na obchodní bilanci. Druhý největší deficit měla ČR s Ruskem a třetí s Japonskem. Naopak největší pozitivní vliv na obchodní bilanci měl obchod ČR s Německem. S velkým odstupem bylo na druhém místě Slovensko a na třetím Velká Británie.

6 Komoditní struktura ve vztahu ke struktuře teritoriální

6.1 Komoditní struktura vývozu

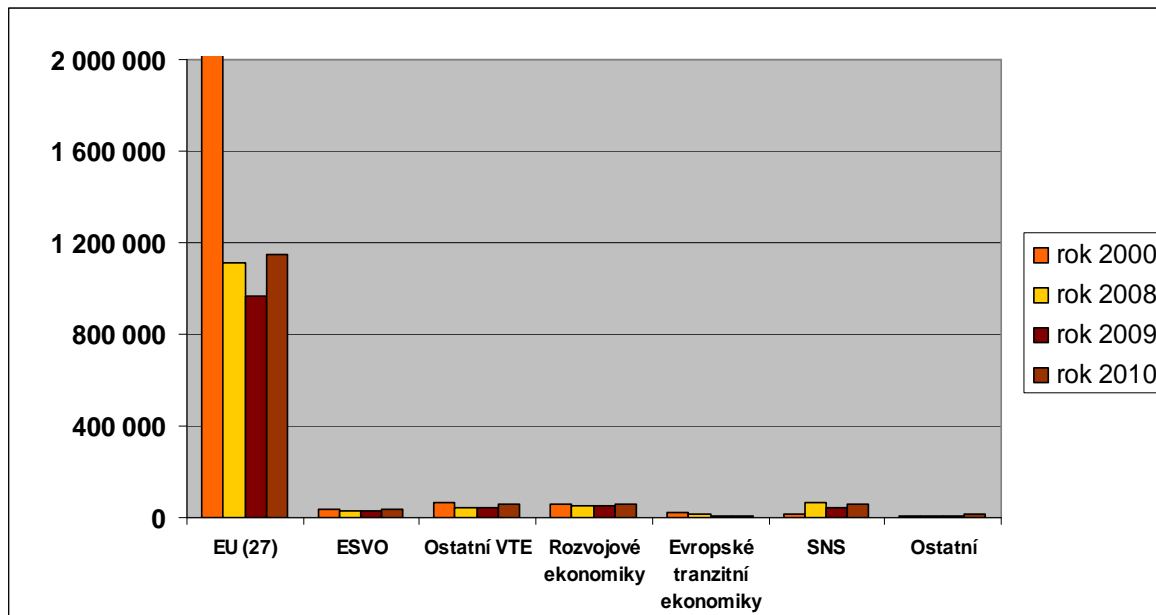
Tabulka 13: Komoditní struktura vývozu v letech 2000-2010 (v %)

	2000	2001	2003	2004	2006	2008	2009	2010
0 Potraviny a živá zvířata	2,9	2,7	2,7	2,8	2,9	3,2	3,5	3,0
1 Nápoje a tabák	0,7	0,7	0,6	0,5	0,5	0,7	0,8	0,7
2 Surové materiály, nepoživatelné	3,5	3,0	2,8	2,7	2,6	2,6	2,7	3,0
3 Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	3,1	3,0	2,9	2,9	2,9	3,4	3,6	3,7
4 Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
5 Chemikálie a příbuzné výrobky	7,1	6,5	5,9	6,0	6,1	6,0	6,4	6,5
6 Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	25,4	24,4	23,1	22,6	20,8	19,5	17,6	17,2
7 Stroje a dopravní prostředky	44,5	47,3	50,1	50,9	53,2	53,8	53,6	54,6
8 Průmyslové spotřební zboží	12,5	12,2	11,8	11,5	11,0	10,7	11,7	11,1
9 Komodity a předměty obchodu	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1

Zdroj: ČSÚ 2012, vlastní zpracování

V celém sledovaném období se na vývozu nejvíce podílela třída 7 Stroje a dopravní prostředky. V roce 2000 byl podíl této skupiny zboží 44,5 % a během období význam třídy 7 nadále rostl. V roce 2003 přesáhl podíl 50 % hranici a do roku 2010 se vyšplhal až na 54,6 %. Stroje a dopravní prostředky se během desetiletí nejvíce vyvážely do Evropské unie. V roce 2000 se exportovalo do EU 39,8 %, vývoz v následujících letech stoupal a v roce 2007 byl 47,3 %. V dalších třech letech export třídy 7 do EU mírně klesl a to na 45,1 % v roce 2010. Ze států Evropské unie dovážela ČR v letech 2000-2010 nejvíce do Německa a dále pak do Francie a Velké Británie. Vývoz do Německa ve sledovaných letech sice mírně klesl z 19,1 % v roce 2000 na 18,5 % v roce 2010, ale i přesto bylo Německo v celém období hlavním vývozním partnerem České republiky. Podíly exportu do jednotlivých teritorií znázorňuje následující graf.

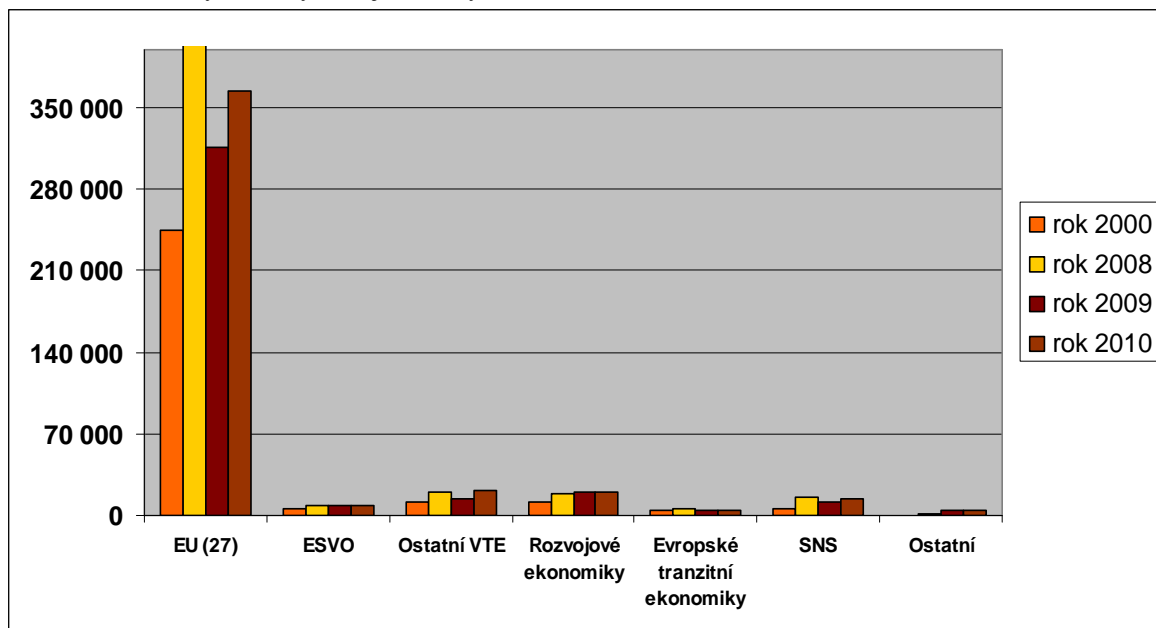
Graf 4: Vývoz třídy 7 do jednotlivých teritorií v letech 2000-2010 (v mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ 2012, vlastní zpracování

Podíl třídy 6 tržní výroby tříděné hlavně podle materiálu během období postupně klesl z 25,4 % v roce 2000 na 17,2 % v roce 2010. I přes tento pokles se třída 6 každoročně umísťovala na druhém místě. Stejně jako třída 7 se i třída 6 nejvíce vyvážela do Evropské unie. Export třídy 6 z České republiky do EU ale každoročně mírně klesal a během sledovaného období celkem klesl o 7,5 %. Krize z roku 2009 se na vývozu do Evropské unie promítla snížením exportu o 96 482 mil. Kč oproti roku 2008 a v následujícím roce export opět vzrostl a to o 46 617 mil. Kč. Krize se projevila i v dalších teritoriích, ale pokles nebyl tak výrazný jako u Evropské unie. Nejvýznamnějším vývozním partnerem po celé období bylo stejně jako u třídy 7 Německo. Podíly vývozu této třídy do jednotlivých teritorií vyjadřuje následující graf.

Graf 5: Vývoz třídy 6 do jednotlivých teritorií v letech 2000-2010 (v mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ 2012, vlastní zpracování

6.2 Komoditní struktura dovozu

Tabulka 14: Komoditní struktura dovozu v letech 2000-2010 (v %)

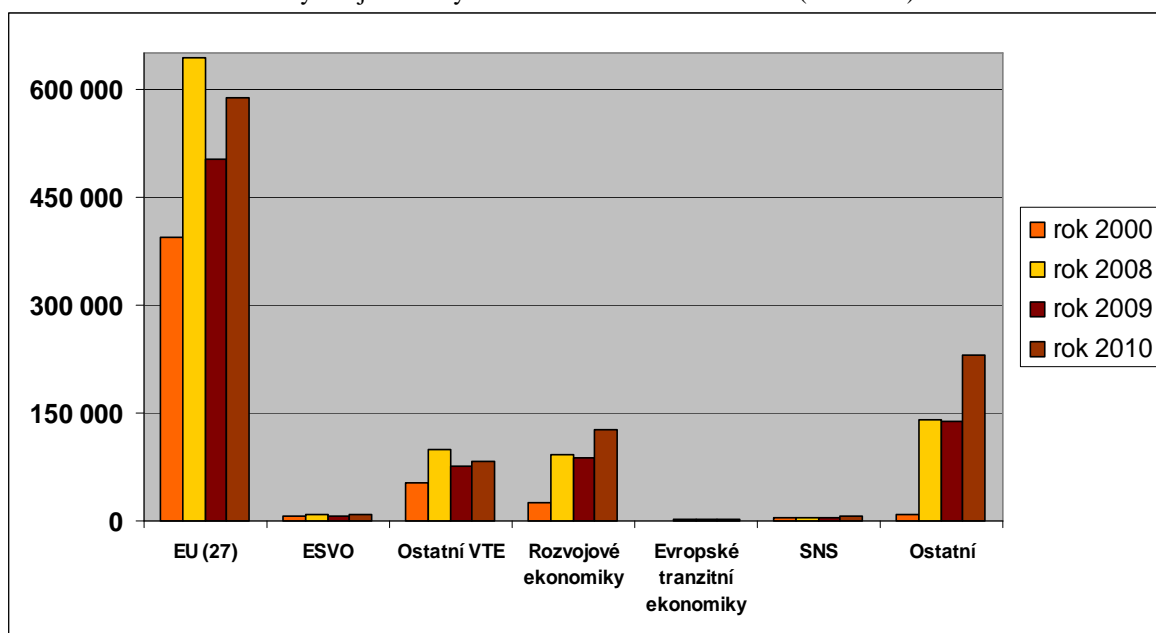
	2000	2001	2003	2004	2006	2008	2009	2010
0 Potraviny a živá zvířata	4,0	3,9	4,0	4,1	4,2	4,4	5,4	4,7
1 Nápoje a tabák	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,7	0,6
2 Surové materiály, nepoživatelné	3,2	2,9	2,8	3,0	2,7	2,7	2,3	2,7
3 Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	9,7	9,1	7,5	7,0	9,5	10,4	9,2	9,6
4 Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2
5 Chemikálie a příbuzné výrobky	11,2	10,9	11,4	11,1	10,4	10,3	11,2	10,7
6 Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	20,8	20,2	20,1	20,6	20,4	19,7	17,6	17,8
7 Stroje a dopravní prostředky	40,0	42,2	42,8	42,3	41,4	41,3	41,3	43,4
8 Průmyslové spotřební zboží	10,3	10,1	10,6	10,9	10,5	10,4	11,9	10,3
9 Komodity a předměty obchodu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1

Zdroj: ČSÚ 2012, vlastní zpracování

Ve sledovaném období se na dovozu do České republiky nejvíce podílely třídy 5, 6, 7 a 8. Dovoz ostatních komodit byl téměř zanedbatelný. Nejvíce se dovážela třída 6 stroje a dopravní prostředky. V roce 2000 byl dovoz této komodity 40,0 % a v následujících

deseti letech mírně vzrostl na 43, 4 %. Stroje a dopravní prostředky do ČR nejvíce dováží Evropská unie. V roce 2000 byl podíl dovozu z EU 31, 7 %, ale v následujících letech se podíl postupně snížil na 24, 3 % v roce 2010. K poklesu došlo, protože do ČR se začalo více dovážet ze skupiny států Ostatní. V roce 2000 nedosahoval podíl na dovozu ani 1 %, ale během sledovaného období narostl podíl téměř na 10 %. Tento nárůst byl způsoben především zvýšením importu z Číny. V roce 2000 se Čína podílela na importu strojů a dopravních prostředků pouze 0,2 % a do roku 2010 stoupl podíl Číny na 9,5 %. Došlo také k nárůstu dovozu z rozvojových ekonomik, ale zároveň k poklesu importu z ostatních VTE. Stejně jako export byl i import třídy 7 zasažen krizí. Největší pokles v roce 2009 zaznamenala Evropská unie. Podíly dovozu do jednotlivých teritorií zobrazuje následující graf.

Graf 6: Dovoz třídy 7 z jednotlivých teritorií v letech 2000-2010 (v mil. Kč)

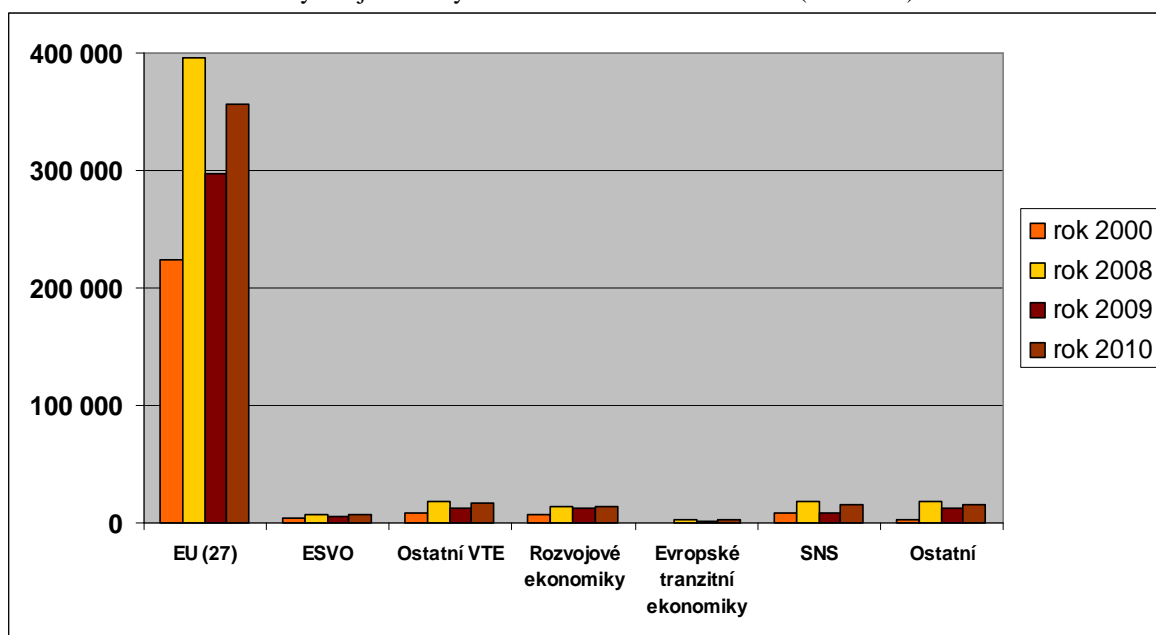
Zdroj: ČSÚ 2012, vlastní zpracování

Třída 6 tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu se podílely na celkovém importu v roce 2000 20,8 % a během sledovaného období došlo k mírnému poklesu na 17, 8 % v roce 2010. Evropská unie zaznamenala v podílu na dovozu komodit třídy 6 během let 2000-2010 pokles 3,3 %, ale i přesto zůstala EU hlavním dovozním partnerem ČR. Dovozu třídy 6 z Evropské unie se krize také dotkla, byl zaznamenán meziroční

pokles o 99 289 mil. Kč. Podíly na importu ostatních teritorií v celém období nepřesáhly ani 1 %.

Hranici 10 % přesáhla ještě třída 5 Chemikálie a příbuzné výrobky a třída 8 průmyslové a spotřební zboží. Zboží třídy 5 a 6 dovážela stejně jako u výše zmíněných komodit převážně Evropská unie. Ostatní teritoria většinou nepřesáhla ani 1 %.

Graf 7: Dovoz třídy 6 z jednotlivých teritorií v letech 2000-2010 (v mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ 2012, vlastní zpracování

6.3 Komoditní struktura obchodní bilance

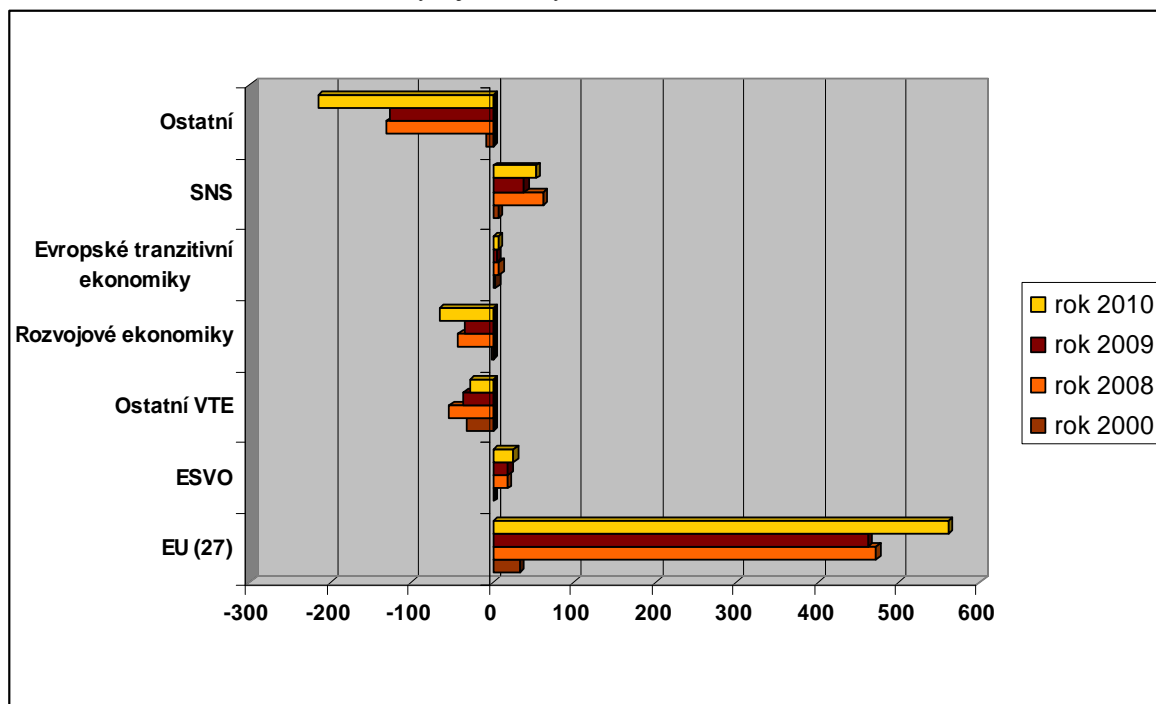
Tabulka 15: Komoditní struktura obchodní bilance (v mld. Kč)

	2000	2001	2003	2004	2006	2008	2009	2010
0 Potraviny a živá zvířata	-17,2	-19,3	-20,7	-24,7	-27,0	-27,3	-33,0	-36,3
1 Nápoje a tabák	1,0	1,5	0,7	-1,7	-2,3	3,7	2,7	2,4
2 Surové materiály, nepoživatelné	0,18	-1,4	-2,5	-5,6	-2,3	0,5	12,7	11,3
3 Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	-85,7	-87,6	-68,4	-72,2	-139,0	-165,9	-106,4	-137,6
4 Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	-1,4	-1,7	-2,8	-3,1	-2,2	-1,7	-2,5	0,5
5 Chemikálie a příbuzné výrobky	-59,5	-69,2	-83,9	-90,9	-89,1	-99,8	-86,2	-93,1
6 Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	27,3	29,0	26,6	27,8	16,7	8,0	25,4	5,1
7 Stroje a dopravní prostředky	1,7	15,3	70,9	136,2	271,0	336,2	324,3	336,3
8 Průmyslové spotřební zboží	12,2	14,9	8,8	7,8	14,4	14,2	12,9	33,1
9 Komodity a předměty obchodu	0,6	0,9	1,4	0,05	-0,5	-0,7	-0,3	-0,4

Zdroj: ČSÚ 2012

Z tabulky je patrné, že Česká republika vykazuje nejvýraznější kladné saldo u obchodu se stroji a dopravními prostředky. Kladné saldo měla třída 6 již od roku 2000 a do roku 2010 se velice prohloubilo. Největší podíl na kladném saldu měla podskupina 78 silniční vozidla, saldo této podskupiny činilo v roce 2010 249,9 mld. Kč z celkových 336,3 mld. Kč. Z pohledu teritoriální struktury měla nejkladnější vliv na obchodní bilanci strojů a dopravních prostředků Evropská unie. V roce 2000 dosahovala obchodní bilance EU 32,9 mld. Kč a do roku 2010 vyrostla až na 560,9 mld. Kč. Pozitivní vliv měly ještě Evropské tranzitivní ekonomiky, SNS a ESVO. Pozitivní tendence u států ESVO je způsobena nárůstem vývozu s Ruskem. Naopak negativní vliv měly Rozvojové ekonomiky a státy ze skupiny ostatní. Negativní obchodní bilance obou skupin se ve sledovaném období prohloubila. Záporná obchodní bilance skupiny států ostatní je způsobena především obchodem s Čínou. Import totiž několikanásobně převyšuje export. Obchodní bilanci jednotlivých teritorií znázorňuje následující graf.

Graf 8: Obchodní bilance třídy 7 jednotlivých teritorií v letech 2000 a 2010 (v mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ 2012, vlastní zpracování

Kladný vliv na obchodní bilanci měla dále třída 8, jejíž přebytek se v letech 2002-2004 snížil. V následujícím roce došlo zase k nárůstu, v letech 2006-2009 obchodní bilance kolísala a v roce 2010 byla zaznamenána hodnota 33,1 mld. Kč. Jako v ostatních případech měl největší podíl na kladném saldu obchod s Evropskou unií. Negativní vliv měla skupina ostatní a to hlavně díky obchodu s Čínou, která zaznamenala v roce 2010 saldo -41,7 mld. Kč.

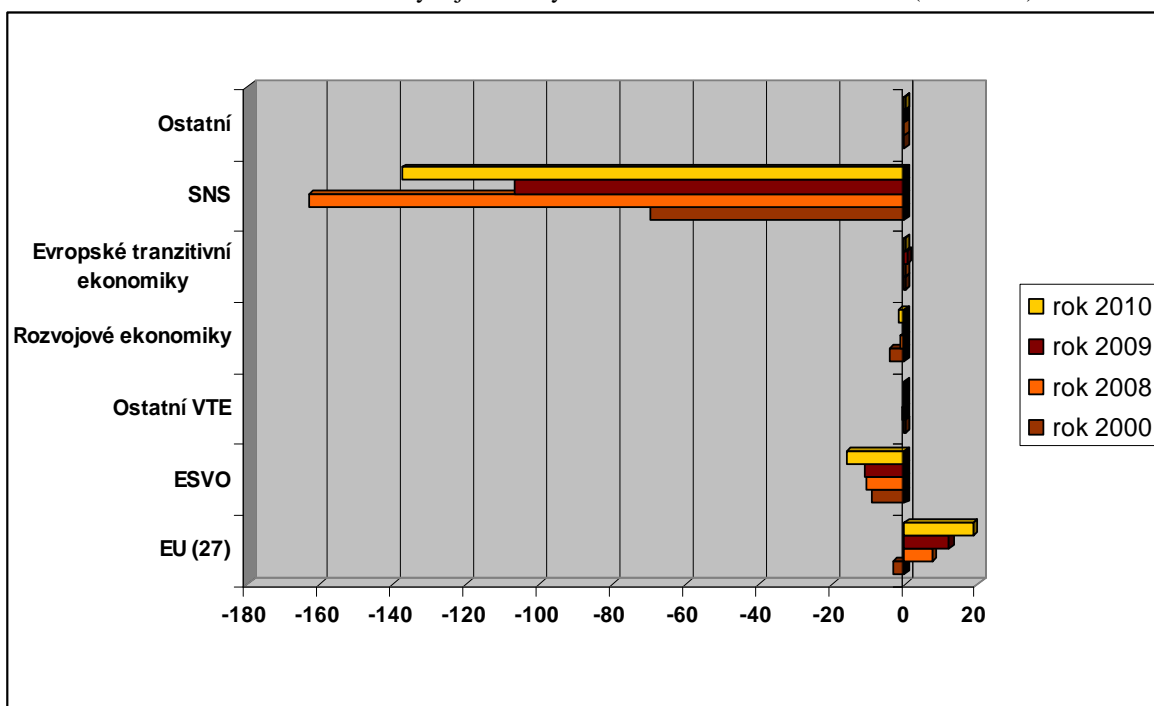
Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu ovlivňovaly obchodní bilanci také kladně, ale její přebytek postupně klesá. Třída 2 měla do roku 2006 záporné saldo, ale v následujícím roce se saldo přehouplo do kladných hodnot a stále roste.

Naopak negativní vliv po celé období zaznamenávaly potraviny a živá zvířata, minerální paliva, maziva a příbuzné materiály a chemikálie a příbuzné výrobky. Záporné saldo u potravin a živých zvířat se během let prohloubilo z -17,2 mld. Kč na -36,3 mld. Kč. Největší vliv na zápornou obchodní bilanci u třídy 0 měla Evropská unie. V roce 2000 zaznamenala EU obchodní bilanci -11,9 mld. Kč a v roce 2010 dokonce -26,5 mld. Kč. Negativní bilanci měly i ESVO, rozvojové ekonomiky, ostatní VTE a ostatní, ale nebyla tak výrazná jako u EU. SNS a Evropské tranzitivní ekonomiky ovlivňovaly obchodní

bilanci pozitivně, ale jen velice málo. Státy SNS zaznamenaly v roce 2000 saldo 3,1 mld. Kč a v roce 2010 1,5 mld. Kč.

Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály také v celém sledovaném období zaznamenaly záporné hodnoty obchodní bilance. Nejvíce se podílely na záporném saldu státy SNS, které v roce 2000 zaznamenala hodnotu -69,5 mld. Kč a v roce 2010 dokonce -137,8 mld. Kč. Negativně ovlivňovaly obchodní bilanci ještě státy ESVO, ostatní VTE a rozvojové ekonomiky. Evropská unie v roce 2000 ovlivňovala obchodní bilanci také negativně, ale během období se čísla přehoupala do pozitivně ovlivňujících. Obchodní bilanci s jednotlivými teritorii znázorňuje následující graf.

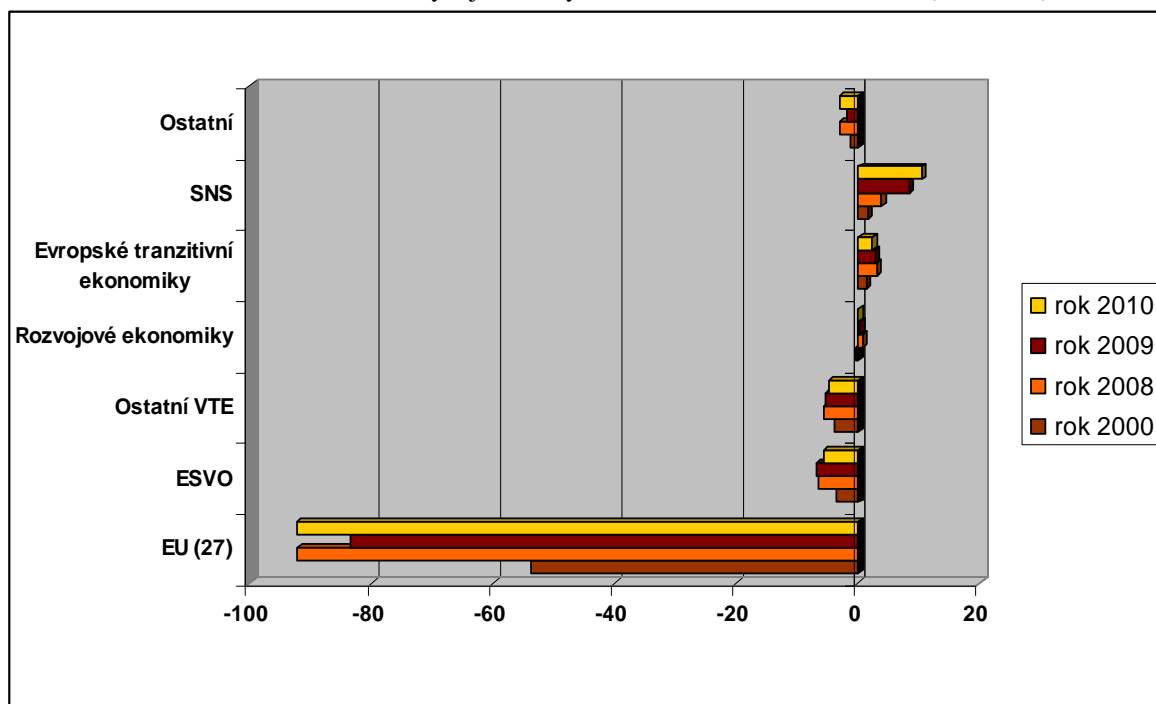
Graf 9: Obchodní bilance třídy 3 jednotlivých teritorií v letech 2000 a 2010 (v mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ 2012, vlastní zpracování

Chemikálie a příbuzné výrobky ovlivňovaly celkovou obchodní bilanci velice negativně a tento špatný vliv až do roku 2007 neustále rostl. V následujících letech záporné saldo mírně kleslo na -93,1 mld. Kč. Obchodní bilanci třídy 5 velice negativně ovlivňovala Evropská unie, která si v roce 2010 připsala hodnotu -96,1 mld. Kč. Naopak kladně se na bilanci podepsal obchod se státy SNS a to hlavně díky nárůstu obchodu s Ruskem a Ukrajinou. Obchodní bilanci třídy 5 ukazuje následující graf.

Graf 10: Obchodní bilance třídy 5 jednotlivých teritorií v letech 2000 a 2010 (v mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ 2012, vlastní zpracování

7 Dopady krize z roku 2009 na teritoriální strukturu zahraničního obchodu ČR

Tabulka 16: Teritoriální struktura vývozu v letech 2008-2010 (v mil. Kč)

	2008	2009	Meziroční hodnotový rozdíl	Řetězový index	2010	Meziroční hodnotový rozdíl	Řetězový index
Vyspělé tržní ekonomiky	2 241 353	1 935 008	-306 345	0,863	2 284 640	349 632	1,181
EU 27	2 107 914	1 811 957	-295 157	0,860	2 126 339	314 382	1,174
ESVO	46 828	45 648	-1 180	0,975	55 739	10 091	1,221
Ostatní VTE	86 609	77 403	-9 206	0,894	102 562	25 159	1,325
Rozvojové ekonomiky	82 549	92 096	9 547	1,116	100 631	8 535	1,093
Evropské tranzitivní ekonomiky	24 385	18 481	-5 904	0,758	20 226	1 745	1,094
SNS	106 327	75 063	-31 264	0,706	100 599	25 536	1,340
Ostatní	14 331	16 976	2 645	1,185	25 049	8 073	1,476

Zdroj: ČSÚ 2012, vlastní dopočty

Krize z roku 2009 měla samozřejmě vliv i na zahraniční obchod České republiky. V letech 2008 a 2009 došlo u většiny teritorií k poklesu vývozu. Největší pokles byl u SNS, kde došlo ke snížení exportu o 29,4 %, tedy o 75 063 mil. Kč. Další výraznější poklesy byly zaznamenány u Evropských tranzitivních ekonomik, Evropské unie a u ostatních VTE. Evropské tranzitivní ekonomiky si zapsaly snížení exportu o 24,2 %, Evropská unie o 14,0 % a ostatní VTE o 10,6 %. Rozvojové ekonomiky a ostatní v tomto období zaznamenala nárůst vývozu. Teritorium ostatní si zapsalo růst vývozu o 18,5 % a rozvojové ekonomiky o 11,6 %. V následujícím roce došlo k nárůstu ve všech teritoriích. Nejvýraznější nárůst je vidět u skupiny ostatní, kde došlo k růstu o 47,6 %. Procentuální nárůsty a meziroční rozdíly všech teritorií zobrazuje předchozí tabulka.

Tabulka 17: Teritoriální struktura dovozu v letech 2008-2010 (v mil. Kč)

	2008	2009	Meziroční hodnotový rozdíl	Řetězový index	2010	Meziroční hodnotový rozdíl	Řetězový index
Vyspělé tržní ekonomiky	1 817 318	1 498 674	-318 644	0,825	1 722 116	223 442	1,149
EU 27	1 611 350	1 327 803	-283 547	0,824	1 527 883	200 080	1,151
ESVO	42 028	38 816	-3 212	0,924	47 264	8 448	1,218
Ostatní VTE	163 940	132 055	-31 885	0,806	146 969	14 914	1,113
Rozvojové ekonomiky	145 387	137 355	-8 032	0,945	187 182	49 827	1,363
Evropské tranzitivní ekonomiky	8 009	6 026	-1 983	0,752	7 396	1 370	1,227
SNS	213 566	133 919	-79 647	0,627	184 682	50 763	1,379
Ostatní	217 139	204 919	-12 220	0,944	301 288	96 369	1,470

Zdroj: ČSÚ, vlastní dopočty

U dovozu došlo v letech 2008-2009 k poklesu ve všech teritoriích. Nejvýraznější procentuální pokles zaznamenaly státy SNS a to o 37,3 %. Další výraznější poklesy zaznamenaly Evropská unie a ostatní VTE. Nevyšší meziroční hodnotový propad je vidět u Evropské unie (283 547 mil. Kč). V následujícím roce došlo u všech teritorií k růstu importu. Největší nárůsty si zapsaly státy skupiny ostatní (47 %), rozvojové ekonomiky (36,3 %) a SNS (37,9 %). Nejvyšší hodnotový nárůst byl připsán Evropské unii (200 080 mil. Kč). Procentuální nárůsty a meziroční rozdíly všech teritorií zobrazuje předcházející tabulka.

Tabulka 18: Teritoriální struktura obchodní bilance v letech 2008-2010

	2008 v mil. Kč	Krytí dovozu vývozem v %	2009 v mil. Kč	Krytí dovozu vývozem v %	2010 v mil. Kč	Krytí dovozu vývozem v %
Vyspělé tržní ekonomiky	424 035	123,3	436 334	130,2	562 524	132,7
EU 27	496 565	130,8	484 154	133,9	598 456	139,2
ESVO	4 801	111,4	6 831	117,6	8 475	117,9
Ostatní VTE	-77 330	52,6	-54 651	58,6	-44 407	69,8
Rozvojové ekonomiky	-62 838	56,8	-45 259	67,0	-86 551	53,8
Evropské tranzitivní ekonomiky	16 376	304,5	12 455	306,7	12 830	273,5
SNS	-107 239	49,8	-58 856	56,1	-84 082	54,5
Ostatní	-202 808	6,6	-187 944	8,3	-276 238	8,3

Zdroj: ČSÚ 2012, vlastní dopočty

Obchodní bilance se státy Evropské unie zaznamenala v roce 2009 přebytek 436 334 mil. Kč. Oproti roku 2008 se ale přebytek EU snížil o 12 411 mil Kč a v roce 2010 se opět zvýšil o 126 190 mil. Kč. Státy mimo Evropskou unii zaznamenaly schodek 327 424 mil. Kč. Bylo to způsobeno pasivem zahraničního obchodu s teritoriem ostatní, které si v roce 2009 zapsalo obchodní bilanci -187 944 mil. Kč. Záporné saldo zaznamenaly také rozvojové ekonomiky (-45 259 mil. Kč), SNS (-58 856 mil. Kč) a ostatní VTE (-54 651 mil. Kč). ESVO a Evropské tranzitivní ekonomiky naopak záporné saldo snižovaly jejich přebytkem. ESVO dosáhlo v roce 2009 přebytku 6 831 mil. Kč, oproti roku 2008 došlo ke zvýšení přebytku o 2 030 mil. Kč. Evropské tranzitivní ekonomiky dosáhly také kladného salda 12 455 mil. Kč, ale oproti roku 2008 došlo ke snížení o 3 921 mil. Kč.

V roce 2010 státy mimo EU zaznamenaly schodek 469 973 mil. Kč. Takto vysoký schodek byl způsoben především prohlubujícím se záporným saldem u států ostatní. Záporné saldo si zapsaly také SNS, rozvojové ekonomiky a ostatní VTE. Stejně jako v roce 2009 ESVO a Evropské tranzitivní ekonomiky snižovaly schodek svou kladnou obchodní bilancí. Obě teritoria zaznamenaly vyšší přebytek než v roce 2009.

8 Konkurenceschopnost exportu ČR ve vztahu k vybraným teritoriím

Tabulka 19: Konkurenceschopnost českého exportu v roce 2000

	SITC 0	SITC 1	SITC 2	SITC 3	SITC 4	SITC 5	SITC 6	SITC 7	SITC 8	SITC 9
EU 27	0,76	0,46	2,08	0,88	0,41	0,55	1,86	0,99	1,02	0,04
ESVO	0,63	2,13	2,95	0,11	1,65	0,44	1,88	2,07	0,91	0,11
Ostatní VTE	0,62	1,22	0,87	0,74	0,83	0,86	2,34	0,86	1,11	0,05
Rozvojové ekonomiky	0,23	0,40	0,36	0,11	0,75	3,58	2,47	25,04	0,30	0,13
Evropské tranzitivní ekonomiky	0,50	0,18	0,66	0,32	0,94	0,71	1,20	2,08	0,54	1,83
SNS	0,63	1,93	0,65	0,07	0,47	1,10	1,24	5,82	5,22	0,02
Ostatní	0,47	2,11	1,66	0,68	1,66	1,54	1,57	1,52	0,08	0,06

Zdroj: un comtrade 2012, vlastní dopočty

Z pohledu na tabulku lze konstatovat, že pouze třída 6 dosahovala komparativní výhody ve všech teritoriích. Naopak komparativní nevýhody ve všech teritoriích dosáhly minerální paliva, maziva a příbuzné materiály a potraviny a živá zvířata. Nápoje a tabák, surové materiály nepoživatelné, živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky, chemikálie, průmyslové a spotřební zboží a komodity a předměty obchodu dosáhly s některými teritorii konkurenceschopnosti a s některými konkurenceschopnosti nedosáhla. Komodita, která se v posledních letech z ČR vyváží nejvíce, stroje a dopravní prostředky, dosáhla komparativní nevýhody s Evropskou unií a s ostatními VTE. S s ostatními teritorii docílila komparativní výhody, velice výraznou výhodu dosáhla ČR v roce 2000 s rozvojovými ekonomika.

Tabulka 20: Konkurenceschopnost českého exportu v roce 2008

	SITC 0	SITC 1	SITC 2	SITC 3	SITC 4	SITC 5	SITC 6	SITC 7	SITC 8	SITC 9
EU 27	0,80	0,44	1,21	0,50	0,51	1,07	1,44	1,21	0,02	0,01
ESVO	0,82	1,10	2,49	0,09	1,23	0,29	1,88	3,03	0,83	1,26
Ostatní VTE	0,53	1,59	0,55	0,30	0,45	0,42	1,59	1,38	1,25	0,70
Rozvojové ekonomiky	0,27	0,22	0,18	0,08	0,27	3,77	1,32	14,27	0,81	0,20
Evropské tranzitivní ekonomiky	0,34	0,37	0,38	0,34	0,18	0,75	0,74	2,26	0,89	0,55
SNS	1,08	1,98	0,65	0,05	0,29	1,07	1,31	10,40	10,10	0,02
Ostatní	0,99	5,64	2,84	1,00	2,61	0,85	1,10	1,19	0,41	17,07

Zdroj: un comtrade 2012, vlastní dopočty

V roce 2008 docílil český export konkurenceschopnosti se všemi teritorii pouze u strojů a dopravních prostředků. Export potravin a živých zvířat dosáhl konkurenceschopnosti pouze se státy SNS a minerální paliva, maziva a příbuzné materiály pouze s teritoriem ostatní. Export tržních výrobků tříděných hlavně podle materiálu, který dosahoval v roce 2000 komparativní výhody se všemi teritorii, již v roce 2008 nedosáhl. Oproti roku 2000 se velice zvýšila konkurenceschopnost exportu třídy 9 s teritoriem ostatní.

Tabulka 21: Konkurenceschopnost českého exportu v roce 2009

	SITC 0	SITC 1	SITC 2	SITC 3	SITC 4	SITC 5	SITC 6	SITC 7	SITC 8	SITC 9
EU 27	0,86	0,46	1,20	0,74	0,05	0,35	1,43	1,30	1,15	0,28
ESVO	0,72	1,02	2,79	0,14	1,36	0,29	1,86	2,91	0,86	1,38
Ostatní VTE	0,54	1,51	0,41	0,54	0,49	1,07	1,66	1,41	3,79	0,29
Rozvojové ekonomiky	0,26	0,21	0,20	0,10	0,32	4,35	1,40	13,72	0,81	0,64
Evropské tranzitivní ekonomiky	0,27	0,29	0,92	0,62	0,19	0,75	0,81	2,64	0,89	0,55
SNS	0,79	1,62	0,69	0,62	0,20	1,21	1,22	10,07	9,02	0,28
Ostatní	0,93	4,80	3,21	1,78	3,71	1,15	1,11	1,09	0,46	12,49

Zdroj: un comtrade 2012, vlastní dopočty

V roce 2009 dosáhl český export tržních výrobků tříděných hlavně podle materiálu komparativní výhody se všemi teritorii. Naopak export potravin a živých zvířat dosáhl komparativní nevýhody se všemi teritorii. Export třídy 3 byl konkurenceschopný pouze s teritoriem ostatní. Export všech ostatních komodit docílil s některými teritorii komparativní výhody a s některými ne.

Tabulka 22: Konkurenceschopnost českého exportu v roce 2010

	SITC 0	SITC 1	SITC 2	SITC 3	SITC 4	SITC 5	SITC 6	SITC 7	SITC 8	SITC 9
EU 27	0,72	0,40	1,18	0,69	0,72	0,36	1,35	1,24	1,09	0,61
ESVO	0,60	0,93	2,52	0,13	1,85	0,25	1,81	2,83	0,79	1,49
Ostatní VTE	0,50	1,48	0,40	0,41	0,61	0,52	1,34	1,41	1,28	0,39
Rozvojové ekonomiky	0,17	0,15	0,18	1,39	0,29	2,83	0,56	10,43	0,53	1,73
Evropské tranzitivní ekonomiky	0,26	0,33	0,41	0,35	0,23	0,64	0,74	2,51	0,81	2,03
SNS	0,89	1,66	0,77	0,06	0,25	1,25	1,23	10,05	8,81	0,27
Ostatní	1,12	5,30	4,03	2,16	6,89	1,11	1,08	1,10	0,44	26,02

Zdroj: un comtrade 2012, vlastní dopočty

V roce 2010 dosáhl konkurenceschopnosti ve všech teritoriích export strojů a dopravních prostředků. V roce 2009 byl takto úspěšný i export třídy 6, ale v roce 2010 již ne. S teritorií rozvojové ekonomiky a evropské tranzitivní ekonomiky konkurenceschopnosti nedosáhl. U teritoria ostatní je vidět zvýšení konkurenceschopnosti exportu třídy 9. Jinak lze konstatovat, že konkurenceschopnost českého exportu byla z hlediska své podoby během sledovaného období vcelku stabilní.

9 Závěr

Dle analýzy lze říci, že role zahraničního obchodu v ekonomice ČR se neustále zvyšuje a zahraniční obchod se dlouhodobě vyvíjí pozitivně. Česká republika je více a více zapojena do mezinárodního obchodu a s tím jsou spojeny i zvyšující objemy obrátu, vývozu a dovozu. Od vzniku České republiky se obrát navýšil téměř šestinásobně a po vstupu ČR do Evropské unie narostl obrát 1,5 krát. Podobný vývoj je vidět u importu a exportu, všechny údaje jsou v běžných cenách. Do roku 2004 byla obchodní bilance v záporných číslech, protože hodnota importu převyšovala hodnotu exportu, ale v roce 2005 se to otočilo a obchodní bilance se začala nacházet v kladných číslech. Bylo to díky vstupu do Evropské unie a přílivem přímých zahraničních investic.

Provedené analýzy svědčí o dynamickém vývoji Českého zahraničního obchodu, ke kterému hodně přispěl vstup České republiky do EU. Díky tomu se rozšířil vnitřní trh a došlo k odstranění překážek ve volném obchodu. Po vstupu do EU se také upevnily obchodní vztahy s členskými státy.

Analýza teritoriální struktury prokázala změnu orientace zahraničního obchodu od států bývalého Sovětského svazu na vyspělé tržní ekonomiky. Největší podíl na zahraničním obchodě ČR mají jednoznačně členské země EU. Vývoz do zemí EU je během sledovaného období stabilní. Dovoz se sice trochu snížil, přesto je to velké číslo, které dokazuje značnou závislost zahraničního obchodu ČR na členských zemích EU. Naopak se zvyšuje podíl Číny na importu.

I přestože podíl Německa na importu a exportu mírně klesá, zůstává tento stát nejvýznamnějším obchodním partnerem pro Českou republiku. Dalším velice významným obchodním partnerem je Slovensko, které zaujímá páté místo v dovozu a druhé místo ve vývozu. Dalším významným partnerem je pro ČR Polsko. Díky tomu, že všechny tyto státy jsou sousedé ČR, lze očekávat, že ČR s nimi bude nadále udržovat úzké obchodní vztahy.

Analýza komoditní struktury dovozu neprokázala žádné velké kolísání. Během období se jednoznačně nejvíce dovážely stroje a dopravní prostředky, které se podílely na celkovém dovozu přibližně 40 %. Postupem času se zvyšuje podíl Číny na importu strojů a dopravních prostředků a zároveň snižuje podíl Evropské unie. Komoditní struktura

vývozu již tak stabilní nebyla. Podíl na exportu strojů a dopravních prostředků se během let zvýšil téměř o 10 % a zároveň se snížil podíl tržních výrobků tříděných hlavně podle materiálu.

Během krize z roku 2009 došlo k poklesům exportu i importu ČR s většiny teritorií. Nejvýznamnější pokles u exportu byl zaznamenán u států SNS (o 29, 4 %). Další větší poklesy zaznamenaly Evropské tranzitivní ekonomiky, Evropská unie a ostatní VTE. Přestože rok 2009 byl rok krize, tak ČR zaznamenala s některými teritorií nárůst exportu. Mezi tyto teritoria patří rozvojové ekonomiky a státy ze skupiny ostatní. U dovozu došlo k poklesu ve všech teritoriích. Nejvýraznější procentuální pokles zaznamenaly státy SNS (37,3 %) a dále pak Evropská unie a ostatní VTE. V následujícím roce došlo opět k nárůstu importu i exportu ve všech teritoriích.

Obchodní bilance se státy EU zaznamenala v roce 2009 přebytek 436 334 mil. Kč. Oproti roku 2008 ale došlo ke snížení přebytku o 12 411 mil. Kč. Státy mimo EU zaznamenaly schodek 327 424 mil. Kč. Bylo to způsobeno především pasivem s teritoriem ostatní, které si v roce 2009 zapsalo schodek 187 944 mil. Kč.

Analýza konkurenceschopnosti českého exportu dle RCA1 indexu prokázala, že konkurenceschopnost českého exportu byla z hlediska své podoby během sledovaného období vcelku stabilní. Stroje a dopravní prostředky, které se z České republiky vyvážejí nejvíce, dosahují pravidelně komparativní výhody. Komparativní výhody s většiny teritorií dosahují pravidelně ještě tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu. Naopak komodity, které se na celkovém vývozu podílí velmi málo dosahují pravidelně komparativní nevýhody.

10 Použitá literatura

Knížní zdroje:

- ADÁMKOVÁ, V., CIHELKOVÁ, E., *Vnitřní trh Evropské unie*. Praha: VŠE, 2000. ISBN 80-245-0056-6
- FOJTÍKOVÁ, L., *Zahraničně obchodní politika ČR. Historie a současnost (1945-2008)*. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-128-4
- FOJTÍKOVÁ, M., LIBIERDICH, M. *Společné politiky EU-Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. Praha: C.H.Beck, 2008. ISBN 978-80-7179-939-9
- GREGER, P., *Průvodce občana Evropskou unií*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 1999. ISBN 80-85864-76-2
- JANATKA, F. a KOL. *Obchod v rámci Evropské unie a obchodní operace mimo členské země EU*. Praha: ASPI Publishing, 2004. ISBN 80-7357-006-8
- KALÍNSKÁ, E. a KOL. *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3396-8
- KONDRA ADANAUER STIFTAG *Vnitřní trh Evropské unie* Praha: Nadace Konrada Adanauera, 1998
- KUBIŠTA, V. a KOL. *Mezinárodní ekonomické vztahy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-191-5
- MACH, J., BUREŠOVÁ, M., *Makroekonomie III*. Praha: ČZU, 1995. ISBN 80-213.0238-0
- PLCHOVÁ, B. a KOL. *Zahraniční ekonomické vztahy České republiky*. Praha: Nakladatelství oekonomika pragensia, 2006. ISBN 80-245-1102-9
- PLCHOVÁ, B. *Zahraniční obchod*. Praha: Bankovní institut vysoká škola, 2007. ISBN 80-726-5106-4
- SVATOŠ, M. *Zahraniční obchod: teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing a.s, 2009. ISBN 978-80-247-2708-0
- SVATOŠOVÁ, L., PRÁŠILOVÁ, M., *Statistické metody v příkladech*. Praha: ČZU, 2008. ISBN 978-80-213-1673-7

- SMUTKA, L., BELOVA, A. Vývoj a struktura agrárního zahraničního obchodu zemí Visegrádské skupiny v posledních dvaceti letech.. Praha: Powerprint, 2011. ISBN 978-80-87415-28-3
- WTO. International Trade Statistics 2007. Geneva. 2007. ISBN 978-92-870-3407-6
- WTO. International Trade Statistics 2008. Geneva. 2008. ISBN 978-92-870-3466-3
- WTO. International Trade Statistics 2009. Geneva. 2009. ISBN 978-92-870-3697-1
- WTO. International Trade Statistics 2010. Geneva. 2010. ISBN 978-92-870-3739-8
- WTO. World trade Report 2007. Geneva. 2007. ISBN 978-92-870-3401-4
- WTO. World trade Report 2008. Geneva. 2008. ISBN 978-92-870-3454-0
- WTO. World trade Report 2009. Geneva. 2009. ISBN 978-92-870-3513-4
- WTO. World trade Report 2010. Geneva. 2010. ISBN 978-92-870-3708-4

Elektronické zdroje:

- Portál českého statistického úřadu [online]. dostupné z www.czso.cz
- Portál Euroskop [online]. dostupné z www.euroskop.cz
- Portál un comtrade [online]. dostupné z www.comtrade.un.org
- Portál popisné statistiky [online]. dostupné z www.stahroun.me.cz